

Žilinská univerzita v Žiline
Fakulta špeciálneho inžinierstva

TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK
ODBORNÝCH POJMOV
PRE POTREBY DOPRAVY V KRÍZOVÝCH
SITUÁCIÁCH

Dagmar VIDRIKOVÁ a kol.

ŽILINA 2010

Dagmar VIDRIKOVÁ, Erika MACÁŠKOVÁ, Ľuboslava LAŠOVÁ, Ján RAŽDÍK

**TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK
ODBORNÝCH POJMOV
PRE POTREBY DOPRAVY V KRÍZOVÝCH
SITUÁCIÁCH**

2010

1

Publikácia bola spracovaná v rámci riešenia Inštitucionálneho grantového projektu Fakulty špeciálneho inžinierstva v roku 2010.

Spracovateľský kolektív:

Ing. Dagmar Vidriková, PhD.

Ing. Erika Macášková

Ing. Ľuboslava Lašová

Ing. Ján Raždík

OBSAH

Zoznam použitých skratiek	4
Predhovor	5
Používanie slovníka	6
Terminologický slovník	7
Zoznam použitej literatúry	88
Vecný register	89

ZOZNAM SKRATIEK

ACTS	Systém prepravy návlečného kontajnera - <i>Abroll-Container-Transport-System</i>
ADR	Európska dohoda o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí - <i>Accord européen relatif au transport international des marchandises dangereuses par route</i>
AGV	Automaticky riadené dopravné zariadenie - <i>Automated guided vehicle</i>
BOZP	Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
CMR	Dohoda o prepravnej zmluve v medzinárodnej cestnej doprave - <i>Convention relative au contrat de transport international de marchandises par route</i>
IBS	Integrovaný bezpečnostný systém
INJ	Intermodálna nákladová jednotka
IPJ	Intermodálna prepravná jednotka
KI	Kritická infraštruktúra
PDZ	Dopravné značky s premennými symbolmi
TEU	Ekvivalentná jednotka veľkosti – <i>Twenty-foot Equivalent Unit</i>
TZ	Technické zariadenia
UIC	Medzinárodná železničná únia - <i>International Union of Railways</i>
ŽDV	Železničné dráhové vozidlo

PREDHOVOR

Terminologický slovník odborných pojmov pre potreby dopravy v krízových situáciách je spracovaný v rámci riešenia Inštitucionálneho grantového projektu na Fakulte špeciálneho inžinierstva v roku 2010. Cieľom bolo vytvoriť slovník odborných termínov, ktorý by svojim rozsahom, zameraním a spracovaním reagoval na potreby súčasného trendu pri spracovávaní projektov a vzdelávaní.

Terminologický slovník je nielen zdrojom poznatkov, ale aj rozširujúcim študijným materiálom so základnou slovnou zásobou pre pedagógov, študentov denného a externého štúdia, odbornú verejnosť.

Východiskami pre jeho spracovanie boli aktuálne a novelizované právne predpisy, odborné normy, publikácie a časopisy.

Ide o prvý pokus zhrnúť odborné pojmy používané v oblasti dopravy v krízových situáciách. Definície jednotlivých termínov majú odporúčajúci charakter.

Predkladaný slovník obsahuje viac ako 485 hesiel z problematiky dopravy v krízových situáciách, logistiky, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, manipulácie s materiálom, dopravného inžinierstva, ochrany dopravných objektov, modelovania dopravy a rekonštrukcie železničnej a cestnej siete či komplexnej technickej starostlivosti o dopravnú techniku.

Terminologický slovník je spracovaný tak, aby ho bolo možné ďalej aktualizovať a rozširovať o nové pojmy, v závislosti od budúceho rozvoja dopravy v krízových situáciách a iných príbuzných systémov.

Predpokladáme, že tento slovník sa stane vhodnou študijnou pomôckou pre študentov FŠI ŽU pri spracovávaní semestrálnych a záverečných prác s cieľom zjednotiť a používať správnu odbornú terminológiu v danej oblasti.

Kolektív autorov.

POUŽÍVANIE SLOVNÍKA

Heslá sú radené v abecednom poradí onačené tučným písmom, za termínom nasleduje jeho základný výklad, resp. definícia.

Významy hesla podľa iného zdroja ako základného sú uvedené za symbolom ☞
Za slovníkovou časťou nasleduje slovenský abecedný register.

A

Akustický signál

predpísaný zvukový signál, ktorý vysiela a prenáša zariadenie navrhnuté na tento účel, bez použitia ľudského alebo syntetického hlasu.

ACTS

systém kombinovanej dopravy cesty – železnice. Prekládku je možné vykonávať na každej koľaji s manipulačným priestorom minimálne 10 m, bez potreby špeciálneho zariadenia na vertikálnu prekládku. Technické prostriedky systému:

- odvalovacie kontajnery v rade prevedení so základným ramenom,
- automobilový nosič vybavený manipulátorom na prekládku kontajnerov,
- plošinový železničný voz s otočným ramenom.

ADR

európska dohoda týkajúca sa medzinárodnej prepravy nebezpečného tovaru po cestách. Táto dohoda definuje podmienky prepravy nebezpečného nákladu a rozdeľuje tovar podľa tried nebezpečnosti. Nebezpečné veci sú podľa ADR veci a predmety, ktoré svojimi vlastnosťami (jedovatosť, horľavosť, výbušnosť, samozápalnosť, infekčnosť, rádioaktivita alebo iná nebezpečná vlastnosť) môžu pri preprave ohroziť bezpečnosť osôb, majetok alebo životné prostredie.

AGV

automaticky vedené vozíky bez vodiča na vnútrozávodnú dopravu; je možné ich používať ako ťahače i ako nosné vozíky. Sú vybavené automatizovaným riadením a sledujú prepísanú dráhu; zastavujú pri pracovných staniách na ručnú nakládku alebo vykládku.

Akumulátorový manipulačný vozík

vozík poháňaný elektromerom, ktorého zdrojom energie je trakčná akumulátorová batéria.

Alarm

signál upozorňujúci na vznik, alebo riziko vzniku určitého nebezpečenstva, vysielaný výstražným systémom, prípadne ďalej šírený inými výpočtovými systémami.

Analýza alternatív

postup použitý na stanovenie možných alternatív pre riadenia rizík.

Analýza následkov

systematický postup použitý na popis a/alebo výpočtu následkov.

Analýza príčin

postup na popísanie a/alebo výpočet pravdepodobností príčin priaznivých a nepriaznivých javov.

Analýza rizík

použitie dostupných informácií na stanovenie spoločenských, ekonomických a ďalších rizík pre jednotlivcov, spoločnosť, majetok alebo životné prostredie, s ohľadom na dané nebezpečenstvo.

- ☞ proces, v ktorom sa podrobne identifikujú riziká, určuje sa ich rozsah a skúma sa ich vzájomný vzťah. Atribúty rizika sa vyhodnocujú s cieľom stanoviť súčasné hodnoty pre:
- pravdepodobnosť, že sa riziko prejaví,
  - následok, ktorý vznikne, ak sa riziko prejaví.

Analýza rizík zahŕňa:

- analýzu bezpečnostného prostredia,
- identifikáciu rizík,
- klasifikáciu rizík,
- hodnotenie rizika,
- stanovenie priority rizík.

- ☞ proces podrobnej identifikácie rizík, určovania ich zdrojov a veľkosti, skúmania ich vzájomných vzťahov a predpovedania rozsahu negatívneho vplyvu na systém v prípade vzniku krízovej situácie.

Automatické skladovanie

skladovanie, pri ktorom uskladnenie a vyskladnenie je vykonávané strojným zariadením riadeným počítačom.

Automatický sčítač dopravy

technické zariadenie, ktoré deteguje pohyb a prítomnosť vozidla a slúži na prieskum intenzity cestnej premávky, skladby dopravného prúdu, rýchlosti a iných vybraných charakteristík.

Automatický ťahač

ťahač s automatickým alebo programovým riadením.

Automatický vozík pre paletové jednotky

transrobot či satelit na odber, premiestňovanie a ukladanie paletových jednotiek v rámci koľajových dráh.

Automatizovaná manipulácia

manipulácia, pri ktorej pracovník (operátor) kontroluje a nastavuje chod manipulačného zariadenia.

Automatizovaný sklad

sklad, v ktorom je prevažná časť manipulačnej práce zabezpečovaná strojným zariadením riadeným počítačom.

B

Balenie

1. činnosť spočívajúca v príprave výrobkov na obeh a spotrebu pomocou obalovaných prostriedkov;
2. funkčné spojenie výrobku s obalovými prostriedkami;
3. ochrana výrobkov obalovými materiálmi a obalmi pred pôsobením mechanických, fyzikálno-chemických a biologických vplyvov a vytvorenie predpokladov na ich prepravu, manipuláciu s nimi a predaj.

Baliaca linka

usporiadanie, zoskupenie pracovných, prípadne technologických prostriedkov (prevažne baliacich zariadení a strojov, pomôcok, dopravných zariadení) a pracovísk, umožňujúca plynulý baliaci proces a operácie súvisiace s balením. Spravidla je konečnou časťou výrobných linky.

Baliaci proces

súbor baliacich operácií, ktorý zabezpečuje vytvorenie manipulačnej či prepravnej jednotky.

Bárka

ľahká mostná podpera zo zabaranených, zavibrovaných alebo nadbetónovaných vítaných pilót spojených do priestorovo tuhého celku statívom.

Bezmotorová doprava

doprava využívajúca vodné alebo vzdušné prúdy, odpor alebo tlak vzduchu, svalovú energiu ľudí, zvierat, polohovú energiu a pod.

Bezpečné množstvo nákladu

maximálny možný náklad, ktorým je zdvíhacie zariadenie schopné manipulovať.

Bezpečnosť

stav, kedy je riziko možného poškodenia obmedzené na prijateľnú úroveň.

☞ stav, v ktorom je zachovaná vnútorná bezpečnosť a poriadok, demokratické základy štátu, jeho suverenita a integrita a je chránené životné prostredie.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

stav pracovných podmienok, ktoré vylučujú alebo minimalizujú pôsobenie nebezpečných a škodlivých činiteľov pracovného procesu a pracovného prostredia na zdravie zamestnancov.

Bezpečnosť objektu

stav prvku (entity, výrobku), v ktorom je pri jeho praktickom používaní na určený účel riziko poškodenia zdravia osôb, životného prostredia alebo materiálnych strát obmedzené na prijateľnú úroveň. Bezpečnosť možno tiež vnímať ako čiastkovú vlastnosť všeobecne uznávanej definície spoľahlivosti

Bezpečnosť technického zariadenia

stav TZ a spôsob jeho používania, pri ktorom nie je ohrozená bezpečnosť a zdravie zamestnanca.

Bezpečnosť tunela

výsledkom hodnotenia rizík, zdôvodnením riešenia z hľadiska rizík, požiarne bezpečnostného riešenia stavby, riešenia vplyvu stavby na životné prostredie, ochranu pamiatok, prírody a krajiny; podlieha trvalej aktualizácii i po uvedení stavby do prevádzky – je podkladom pre bezpečnostnú dokumentáciu tunela.

Bezpečnostná analýza objektu

rozsiahla analyticko-syntetická činnosť pred prijatím rozhodnutia o ochrane objektu a jeho realizácii, posúdenie účinnosti a efektívnosti všetkých existujúcich metód ochrany a vypracúvania podkladov pre projektovanie zabezpečovacieho systému. Zahrňuje: *popis objektu ochrany, zoznam a popis relevantných bezpečnostných rizík, možné spôsoby napadnutia objektu, prehľad zraniteľných miest, vonkajšie vplyvy, analýzu zraniteľnosti objektu a definovanie rizikovosti objektu.*

Bezpečnostná dokumentácia tunela

jednotná a prehľadná forma časti projektovej dokumentácie riešiaci otázky bezpečnosti a ochrany osôb, majetku a okolia stavby; spravidla zahŕňa hodnotenie rizík, požiarne bezpečnostné riešenie stavby, požiarnu odolnosť stavebných konštrukcií a spôsob skúšok, riešenie vplyvu stavby na životné prostredie, ochranu pamiatok, prírody a krajiny; spracováva sa vo všetkých stupňoch projektovej dokumentácie a podlieha trvalej aktualizácii i po uvedení stavby do prevádzky.

Bezpečnostná prestávka osádky vozidla

prestávka v práci z dôvodu zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia, v priebehu ktorej vodič nemôže vykonávať inú prácu.

Bezpečnostné riziko

jav sociálneho charakteru, ktorý má potenciál poškodiť subjekt bezpečnosti, alebo môže mať negatívny dopad na záujmy iného subjektu. Môže sa vyjadriť ako kombinácia:

- pravdepodobnosti (početnosti, vierohodnosti), že dôjde k ohrozeniu chráneného záujmu kriminálnym činom alebo jemu sa blížiacimi dôsledkami činnosti iných ľudí a
- veľkosti možných následkov takejto udalosti.

☞ pravdepodobnosť, že bude ohrozená integrita určitého subjektu (jedinca, spoločenského útvaru) kriminálnym činom alebo jemu sa blížiacimi dôsledkami činnosti iných ľudí.

Bezpečnostné zásoby

zásoby slúžiace na kompenzáciu požadovaného rozsahu účinkov rozdielov medzi predpokladanou a aktuálnou spotrebou a medzi predpokladanými a aktuálnymi dodaciami časmi obstarávateľských objednávok. Pri vypočítavaní bezpečnostných zásob sa berú do úvahy také faktory ako úroveň služieb, predpokladané kolísania objednávok a realizačný čas.

Bezpečnostný poradca

fyzická osoba, ktorá je držiteľom osvedčenia o odbornej spôsobilosti bezpečnostného poradcu pre prepravu nebezpečného tovaru cestnou, železničnou, vnútrozemskou a leteckou dopravou.

Bezpečnostný systém štátu

sústava inštitúcií verejnej správy, síl a prostriedkov ozbrojených síl, ozbrojených bezpečnostných zborov, záchranných zborov a služieb, právnických a fyzických osôb, súvisiacich právnych noriem, vzájomných väzieb a vzťahov, prostredníctvom ktorých sa zaručuje bezpečnosť štátu, jeho občanov, materiálnych hodnôt a životného prostredia.

Bezpečnostný technik

fyzická osoba, ktorá je držiteľom osvedčenia o odbornej spôsobilosti bezpečnostného technika.

Bezporuchovosť

schopnosť systému alebo jeho časti plniť stanovené požiadavky v priebehu daného časového intervalu a za stanovených podmienok.

☞ schopnosť objektu plniť požadované funkcie za určených podmienok v danom časovom intervale. Predpokladá sa, že objekt na začiatku intervalu je schopný požadované funkcie plniť.

☞ vlastnosť výrobku, ktorá spočíva v zachovaní prevádzkyschopnosti v predpísaných režimoch činnosti a prevádzkových podmienkach.

Bezstyková koľaj

koľaj bez stykov a dilatačných škár. Jednotlivé koľajnice sú vzájomne zvarené a vytvárajú dlhé koľajnicové pásy. Ich dĺžka je ľubovoľná, obmedzená len smerovými pomermi, umiestnením izolovaných stykov a výhybiek.

Bežný prevádzkový stav

stav, v ktorom zariadenie pracuje v rozsahu konštrukčných parametrov.

„Big Bag“

premiestniteľné vkladacie puzdro, dostatočne pevné na to, aby sa dalo dvíhať a mohlo niesť rozličný sypký materiál.

Bolest'

ujma spôsobená poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov.

C

Cesta

cestná komunikácia, ktorá sa používa na vzájomné dopravné spojenie medzi sídelnými útvarmi alebo ich záujmovým územím, s mimoúrovňovými aj úrovňovými križovatkami.

Cesta I. triedy

cesta, ktorá má význam najmä pre medzinárodnú a celoštátnu dopravu a označuje sa dvojmiestnym číslom.

Cesta II. triedy

cesta, ktorá má význam najmä pre dopravu medzi krajmi a okresmi a označuje sa trojmiestnym číslom.

Cesta III. triedy

cesta, ktorá má spravidla miestny význam a označuje sa štvormiestnym alebo päťmiestnym číslom, podľa číselného označenia najbližšej cesty II. triedy, výnimočne I. triedy.

Cestná doprava

súhrn činností, ktorými sa premiestňujú osoby, náklady a samotné vozidlá po pozemných komunikáciách, dopravných plochách a na voľnom teréne.

Cestná komunikácia

pozemná komunikácia určená na premávku cestných vozidiel prevažne v extraviláne, ktorej charakteristickým znakom je spevnená vozovka s krajinou. Cestné komunikácie sa triedia podľa:

- a) Vlastníctva na:
  - štátne,
  - obecné;
- b) Národohospodárskeho a dopravného významu na:
  - diaľnice,
  - rýchlostné cesty,
  - cesty I. triedy,
  - cesty II. triedy,
  - cesty III. triedy;
- c) Možnosti prístupu na ne:
  - pozemné komunikácie s neobmedzeným prístupom,
  - pozemné komunikácie s obmedzeným prístupom;
- d) Spôsobu oddelenia dopravných smerov v priečnom reze na:

- smerovo rozdelené,
- smerovo nerozdelené;
- e) Počtu dopravných smerov na:
  - jednosmerné,
  - obojsmerné;
- f) Počtu jazdných pruhov na:
  - jednopruhové,
  - dvojpruhové,
  - trojpruhové,
  - štvorpruhové,
  - viacpruhové.

Cestná komunikácia s neobmedzeným prístupom

cestná komunikácia prístupná všetkým účastníkom cestnej premávky, ktorí vyhovujú podmienkam na jej bezpečné používanie.

Cestná komunikácia s obmedzeným prístupom

cestná komunikácia s trvalým alebo časovo obmedzeným vylúčením prístupu niektorých druhov cestných dopravných prostriedkov, prípadne chodcov a cyklistov.

Cestná preprava

premiestňovanie osôb a nákladov vozidlami po pozemných komunikáciách, dopravných plochách a na voľnom teréne.

Cestná súprava

nákladný automobil spojený s prívesom.

Cestné ochranné pásmo

priestor pozdĺž cestnej komunikácie, v ktorom je činnosť, okrem bežných podmienok, podmienená súhlasom správcu ochranného pásma. Platí pre extravilán.

Cestný (dial'ničný) objekt

súčasť pozemnej komunikácie, ktorá zabezpečuje určité funkcie pri jej využívaní. Podľa povahy objektu sa rozlišujú:

- mosty,	- lávky,	- priecestia,
- nadcestia,	- podchody,	- prievozy,
- podcestia,	- tunely,	- brody,
- priepusty,	- oporné, zárubné a obkladové múry,	- galérie.
- estakády,	- tarasy,	

Cestný kontajner

kontajner určený len pre cestnú dopravu.

Cestovná rýchlosť

podiel dráhy prejdenej vozidlom a celkového času jazdy, vrátane všetkých zastávok a iných zdržaní.

Cieľ predaja

predajný cieľ, ktorý stanovuje manažment pre výrobnú linku, alebo organizáciu na určité časové obdobie.

Cieľová doprava

doprava končiaca sa v určitom mieste alebo územnom celku.

Citlivé informácie o ochrane KI

skutočnosti o kritickej infraštruktúre, ktoré by sa v prípade zverejnenia mohli použiť na naplánovanie a vykonanie činnosti s cieľom spôsobiť narušenie alebo zničenie zariadení kritickej infraštruktúry.

City logistika

aplikácia princípov logistiky na pohyby zásielok v podmienkach veľkých miest. Prostredníctvom prekládky a združovania zásielok k rozvozu v tzv. gateways, voľbou vhodnejších typov vozidiel a optimalizáciu jász sa znižuje nutný počet vozidiel, zvyšuje sa ich využitie, zhrspodárňuje prevádzka a znižujú dopady na životné prostredie. Na City logistike participujú spolu s prepravcami, zasielateľmi a dopravcami tiež orgány mesta.

CMR

dohovor o prepravnej zmluve v medzinárodnej cestnej nákladnej doprave. Vzťahuje sa na každú zmluvu pri cestnej preprave zásielok za úhradu realizovanú v rámci medzinárodnej kamiónovej dopravy, ak miesto prevzatia zásielky a miesto dodania zásielky je v dvoch rôznych štátoch, z ktorých aspoň jeden je zmluvným štátom Dohody CMR.

Č

Čelný prekladač

manipulačný prostriedok, ktorý sa používa pri prekládke, premiestňovaní a stohovaní kontajnerov alebo výmenných nadstavb vo veľkých prekladiskách a termináloch.

Čelný výklopník

mechanizmus určený na vykládku sypkých materiálov z otvorených železničných vozov či nákladných automobilov.

Čelný vysokozdvíhací vozík

vysokozdvíhací vozík s vidlicami umiestnenými pred podvozkovými kolesami, ktorý bremeno zdvíha a preváža vidlicami alebo inými prídavnými zariadeniami.

Čiarové kódovanie

metóda zakódovania údajov pre rýchlu a presnú čitateľnosť. Čiarové kódy predstavujú sériu striedajúcich sa čiarových znakov a voľného priestoru, ktorým je výrobok, jeho etiketa alebo jeho obal označený alebo je na ňom tento kód vytlačený. Reprezentujú tak zakódované informácie, ktoré môžu byť prečítané pomocou elektronických snímačov. Uľahčujú aktuálne a presné vloženie údajov do počítačových systémov. Čiarové kódy reprezentujú písmená a / alebo číslice.

Článkový dopravník

dopravník, ktorého unášacím prostriedkom je článkový pás (dopravné články unášané obežnými reťazami); článkové dopravníky sa rozdeľujú podľa konštrukcie článkového pásu: článkové dopravníky s nosnými článkami, roštové, korčekové, valčekové, doskové (platňové), latkové, priečkové, článkové dopravníky s nosnými reťazami, s unášacími reťazami, s reťazami s unášačmi; podľa použitia: článkové dopravníky na dopravu sudov, debien, dreva.

Články logistického reťazca

jednotlivé subjekty a činnosti, podieľajúce sa na uskutočňovaní hmotných a nehmotných tokov v logistickom reťazci, napr. bane, úpravne surovín, výrobné závody, sklady, predajne, prekladiská a terminály, prístavy, letiská, železničné stanice, budovy, plochy a komunikácie vybavené pre manipuláciu, skladovanie, balenie, označovanie a identifikáciu, triedenie a kompletáciu, konsolidáciu, prepravu, kontrolu a pod. Podľa zvolenej rozlišovacej úrovne sú ponímané ako celky (zo systémového pohľadu ako podsystémy) alebo ako súbory prvkov (technických prostriedkov a zariadení, pracovníkov a pod.)

D

Dôležitý objekt

objekt kritickej infraštruktúry určený vládou Slovenskej republiky na návrh určených orgánov štátnej správy, orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy a iných právnických osôb, ktorého poškodenie alebo zničenie by obmedzilo činnosť ozbrojených síl alebo chod hospodárstva Slovenskej republiky, alebo by bezprostredne ohrozilo životy a zdravie osôb, majetok a životné prostredie a ktorý podlieha spôsobu obrany a ochrany schválenému vládou SR.

Debna

prepravný obal tovaru pravouhlého rovnobežnostena, spravidla uzavretý.

Deformácia

trvalá nežiaduca zmena geometrického tvaru súčasti. O deformácii, ako samostatnom poškodení, je možné hovoriť iba vtedy, ak ide o zmenu geometrického tvaru súčasti, napr. prehnutie hriadeľa, ovalita prstencovej súčasti, vybočenie dosky apod.

Determinanty zdravia

faktory určujúce zdravie, ktorými sú prostredie a spôsob života.

Diagnostická veličina

zvyčajne ľahko merateľná fyzikálna veličina charakterizujúca stav diagnostikovaného objektu (napr. tlak, teplota, hluk, vibrácia, emisia, posunutie, rýchlosť, zrýchlenie, sila). Pre účely technickej diagnostiky rozdeľujeme diagnostikovaný objekt na jednotlivé časti, vykonávajúce určitú funkciu. Podrobnejšie alebo menej podrobné rozdelenie diagnostikovaného objektu závisí predovšetkým na požadovanej presnosti diagnózy, tzv. rozlišovacej schopnosti diagnostického testu.

Diaľková pásová doprava

doprava výtlačkov na veľké vzdialenosti pomocou pásových dopravníkov s vysokým dopravným výkonom.

Diaľková preprava - cestná preprava

preprava nákladu po ceste medzi dvoma uvedenými bodmi.

Diaľkový pásový dopravník

pásový dopravník s niekoľkými poháňacími bubnami a s pevným priebežným pásom dlhým 100 m i viac.

Diaľnica

cestná komunikácia, ktorá sa používa na dopravné spojenie medzi dôležitými centrami štátneho a medzinárodného významu, smerovo rozdelená, s obmedzeným prístupom, vyhradená na premávku motorových vozidiel s konštrukčnou rýchlosťou určenou platnými pravidlami cestnej premávky. Jej križovanie, ako aj križovatky s ostatnými komunikáciami sa riešia mimoúrovňovo.

Dielcový pásový dopravník

pásový dopravník, ktorý sa zostavuje do liniek (napr. diaľkový pásový dopravník) postupným vkladáním dielcov (sekcí) a pristavovaním ďalších dopravníkov na potrebnú dĺžku; používa sa hlavne v stavebníctve, kde sa požaduje ľahké premiestňovanie dopravníka a jeho prispôbenie terénu a prevádzkovým podmienkam.

Dielenská diagnostika

časť technickej diagnostiky, pri ktorej sú predmetom skúmania (objektom diagnostiky) konštrukčné časti, alebo prvky demontované z technického objektu alebo určené na montáž do nich (napr. skupiny, alebo podskupiny vozidiel, diagnostický proces je na ich realizovaný nezávisle na objekte z ktorého boli vyňaté, alebo do ktorého budú zabudované. Dielenská diagnostika je určená pre praktickú potrebu opravovní a využívaná v procese kontroly.

Distribučné centrum

stredisko na zhromažďovanie, triedenie, prekládku a distribúciu tovaru pre určené oblasti. Táto koncepcia vychádza z termínu používaného v leteckej doprave osôb s nákladov. Popisuje zbieranie a distribúciu cez jeden bod (koncepcia „Hub and Spoke“).

Dĺžka mosta

priemerná pozdĺžna vzdialenosť medzi koncami mostných krídel alebo medzi inými ukončeniami mosta, meraná v osi mosta.

Dĺžka premostenia

vodorovná vzdialenosť medzi lícami krajných podpier, meraná v osi mosta pri hornej hrane úložných prahov, blokov alebo kvádrov.

Dĺžkový odstup vozidiel

vzdialenosť čiel dvoch vozidiel idúcich za sebou v jazdnom pruhu.

Doba odpočinku

akákoľvek doba, ktorá nie je pracovným časom.

Dodávka

doručenie tovaru od dodávateľa odberateľovi v určitom čase a vyjadrené v kvantitatívnych alebo finančných ukazovateľoch.

Doprava

cieľavedomá a organizovaná činnosť, ktorá zabezpečuje premiestňovanie tovarov a osôb dopravnými prostriedkami po dopravných cestách. Uskutočňuje sa v priestore a čase.

☞ úmyselný pohyb (jazda, plavba, let) dopravných prostriedkov po dopraných cestách alebo činnosť dopravných zariadení, ktorými sa určuje preprava.

Dopravca

prevádzkovateľ dopravy na uspokojovanie prepravných potrieb iných osôb a organizácií. V prípade prepravy cenností pôjde vždy o prepravu, pre ktorú platia osobitné prepravné podmienky, predovšetkým s ohľadom na bezpečnostnú ochranu.

☞ fyzická alebo právnická osoba, ktorá zabezpečuje dopravu. Je to prevádzkovateľ dopravy pre cudziu potrebu a jeden z účastníkov prepravného vzťahu. Na trhu dopravy vystupuje s ponukou dopravných služieb.

Dopravná cesta

priestor určený alebo vymedzený na dopravu (pozemné komunikácie, dráhy, vodné plochy, vzdušné priestory).

Dopravná infraštruktúra

súhrn dopravných ciest, stavieb a zariadení jednotlivých odborov dopravy v danej krajine (štáte), napr. sieť pozemných komunikácií, prístavy, letiská a pod.

Dopravná koľaj

koľaj tvoriaca súvislú trať používanú na prepravu cestujúcich alebo tovarov vlakmi medzi stanicami alebo tarifnými bodmi ako nezávislými odchodovými a príchodovými miestami.

Dopravná nehoda

mimoriadna udalosť, pri ktorej vznikne ujma na zdraví osôb alebo škoda na veciach v priamej súvislosti s prevádzkou dopravného prostriedku alebo dopravného zariadenia;

Dopravná oblasť

územný celok s určitou charakteristikou dopravy.

Dopravná prevádzka

používanie dopravných prostriedkov alebo zariadení a zabezpečenie podmienok ich využívania na určené ciele, ktorými sú časovo a vecne nadväzujúce úkony uskutočňujúce a zabezpečujúce dopravu.

Dopravná priepustnosť

počet dopravných prostriedkov alebo iných jednotiek dopravy, ktoré môžu v určenom čase prejsť určeným miestom dopravnej cesty.

Dopravná prognóza

odhad smeru rozvoja cestnej dopravy na určité, väčšinou dlhé obdobie dopredu. Vychádza z výsledkov dopravných rozborov a z údajov, ktoré sa získajú z národohospodárskych plánov.

Dopravná sieť

územne ohraničený súhrn dopravných ciest. Zahrňuje dopravné cesty vodnej, leteckej, železničnej, mestskej a iných druhov dopravy.

Dopravná služba

produkt dopravy, ktorý uspokojuje prepravné potreby komplexne i so súvisiacimi činnosťami.

Dopravná špička

časový úsek, v ktorom sa výrazne zvyšuje doprava nad priemer sledovaného obdobia.

Dopravná trasa

smerové a miestne, prípadne i polohové vytýčenie dopravnej cesty.

☞ priestorové vedenie dopravnej cesty.

Dopravná trať

úsek na dopravnej ceste vymedzený východiskovým a cieľovým miestom.

Dopravné cesty

cesty, po ktorých sa uskutočňuje pohyb dopravných prostriedkov. Môžu byť prirodzené (moria, rieky, vzdušný priestor atď.), alebo umelo vytvorené (cesty, železnice, telefónne a telegrafické káble atď.).

Dopravné inžinierstvo

vedný odbor, ktorý sa zaoberá problematikou všetkých druhov dopráv a komplexného dopravného systému v území.

Dopravné kongescie

javy vyvolané diferencovaným rozvojom pozemných komunikácií na jednej strane a nárastom prevádzky na strane druhej. Tento prirodzený jav, v dôsledku ktorého prevádzková kapacita komunikácií nezodpovedá parametrom rozvoja druhu dopravy, spätne zvyšuje riziko vzniku mimoriadnych udalostí.

Dopravné prostriedky

pohyblivé prostriedky (loď, automobil, lietadlo, vlak atď.), ktorými sa uskutočňuje preprava. Je to mobilná časť technickej základnej dopravy.

Dopravné zariadenia

technické objekty, oznamovacie a zabezpečovacie zariadenia, bez ktorých by sa doprava nemohla uskutočniť (napr. letiská, prístavy, nástupišťa, rádiové a televízne stanice, svetelné signalizačné zariadenia, dopravné značky a pod.).

Dopravník (transportér)

zariadenie na nepretržitú (kontinuitnú) alebo pretržitú (diskontinuitnú) prepravu materiálu; materiál je prepravovaný unášacím prostriedkom, ktorý sa s materiálom pohybuje v smere materiálového toku; podľa unášacieho prostriedku sa dopravníky rozdeľujú na pásové, lanové, lanovo-pásové, článkové, žľabové, závitovkové, vibračné, vozíkové, ložné, závesné a elevátory.

☞ mechanizačný prostriedok vo forme kontinuálneho pásu na prepravovanie nákladu.

Dopravník bez hnacieho mechanizmu

mechanický dopravník bez hnacieho mechanizmu; sú to najmä skrutkové a tanierové dopravníky, triasadlá, dopravné žľaby a rúry, valčekové a kladkové trate.

Dopravník bez strojového pohonu

dopravník, pri ktorom sa preprava materiálu uskutočňuje buď priamo ľudskou silou, alebo vlastnou hmotnosťou prepravovaného materiálu.

Dopravník kolesového výložníka

pásový dopravník na kolesovom výložníku kolesového rýpadla.

Dopravník s oceľovým pásom

dopravník s dopravným pásom zo špeciálnej uhlíkovej alebo nehrdzavejúcej ocele (s hrúbkou od 0,4 do 1,6 mm, najčastejšie od 0,8 do 1,2 mm); používa sa tam, kde nemožno inštalovať gumové pásy vzhľadom na teplotu alebo ostrohrannosť prepravovaných materiálov (napr. odliatky v lejárňach, ostrohranný štrk).

Dopravník s gumovým pásom

dopravník s dopravným pásom, ktorého textilná kostra je úplne alebo čiastočne zakrytá ochrannou vrstvou z mäkkej gummy.

Dopravník s hnacím mechanizmom

dopravník s mechanizmom, ktorý je dopravujúcim zariadením alebo je s ním priamo spojený; patria sem najmä pásové, článkové, vozíkové, závesné, hrnúce a korčekové dopravníky.

Dopravník s kovovým pletivovým pásom

dopravník s rovným dopravným pásom zhotoveným z oceľového, hliníkového, mosadzného alebo medeného drôteného pletiva.

Dopravný detektor

technické zariadenie detegujúce prítomnosť a pohyb vozidla a meniace ho na impulz pre meracie alebo riadiace zariadenie; používa sa pri automatickom sčítaní dopravy, meraní rýchlosti vozidiel, určovaní skladby dopravného prúdu a časových medzier pri svetelnom riadení dopravy na križovatke ovládanej dopravou a pod.

Dopravný okrskok

ohraničená časť dopravnej oblasti.

Dopravný pás

súvislá spevnená časť koruny cestnej komunikácie zložená z viacerých jazdných pruhov.

Dopravný prevádzkový stav

súbor zobrazovaných dopravných znakov na jednom alebo viacerých návestných rezov zaisťujúcich bezpečnosť a plynulosť pohybu dopravných prúdov na riadenom úseku alebo trase pri určitom režime prevádzky. prepínanie prevádzkových stavov sa uskutočňuje cez tzv. stavové prechody.

Dopravný prieskum

súhrn činností, ktorých úlohou je zistiť informácie o cestnej doprave.

Dopravný prúd

sled všetkých vozidiel alebo chodcov a cyklistov pohybujúcich sa na pruhu buď za sebou, alebo na pruhoch vedľa seba tým istým smerom. Môže sa skladať z viacerých jazdných alebo peších prúdov.

Dopravný pruh

spevnená časť koruny cestnej komunikácie, určená pre jeden dopravný prúd vozidiel (chodcov, cyklistov).

Podľa účelu, pre ktorý je určený rozoznávame:

- jazdný pruh,
- prídavný pruh,
- pridružený pruh.

Dovozca/odosielateľ/zasielateľ

osoba alebo spoločnosť ktorá zverí tovar do starostlivosti iných (zasielateľ alebo operátor) na dodanie príjemcovi.

Dvojrstvový vozeň

železničný vozeň, ktorý umožňuje prepravu kontajnerov v dvoch vrstvách nad sebou.

E

E - logistika

logistika prispôsobená elektronickému obchodovaniu (E-Commerce). Obsahuje strategické plánovanie a vývoj logistických systémov a procesov potrebných k elektronickému obchodovaniu a ich administratívne a operatívne utváraní.

Elektrifikovaná koľaj

koľaj vybavená trolejovým vedením nad ňou alebo prívodnou koľajnicou umožňujúcou elektrickú trakciu.

Elektrifikovaná trať

trať s jednou alebo viacerými elektrifikovanými dopravnými koľajami.

Epidemiologicky závažná činnosť

taká pracovná činnosť, ktorou možno pri zanedbaní postupov správnej praxe spôsobiť vznik alebo šírenie prenosného ochorenia.

Etiketa

prírez z mäkkého materiálu so záznamom uvádzajúcim predpísané alebo účelné údaje o výrobku, výrobcovi a pod.; slúži predovšetkým na zvýšenie estetického vzhľadu balenia; na obal sa spravidla nalepuje (etiketou sa niekedy nazýva potlač obalu, ktorá je formou a obsahom podobná etikete).

Európska KI

kritická infraštruktúra nachádzajúca sa v členských štátoch, ktorej narušenie alebo zničenie by malo závažné dôsledky minimálne v dvoch členských štátoch. Závažnosť dôsledkov sa posudzuje podľa prierezových kritérií. Toto zahŕňa účinky vyplývajúce z medzisektorových závislostí od iných typov infraštruktúry.

Evakuácia techniky

proces, ktorý obsahuje technický prieskum, prípravné práce, uvoľnenie a vyslobodenie zapadnutej, poškodenej techniky (materiálu) a ich odsun k miestam naloženia, prípadne opravy.

Expedícia

1. Odoslanie tovaru.
2. Oddelenie podniku, ktoré vypravuje zásielky.

Extravilán

voľná krajina zastavaného územia sídelných útvarov.

H

Havária

mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu, v dôsledku čoho dôjde k úniku nebezpečných látok alebo k pôsobeniu ničivých faktorov, ktoré majú vplyv na život, zdravie alebo majetok.

Havárie sú najmä: *výbuch a požiare, úniky chemických rádioaktívnych látok, ropných produktov a iných škodlivín s následným kontaminovaním územia, ovzdušia, vodných tokov, zdrojov pitnej vody, podzemných vôd a pod.*

☞ rozsiahla devastácia techniky, pri ktorej dochádza k značnému poškodeniu a dlhodobej nepojazdnosti. Značný rozsah vzniknutých škôd vyžaduje nielen technické riešenie, ale i právo-bezpečnostné vyšetrovanie príčin vzniku a miery zavinenia. Haváriou nazývame aj prevádzkovú nehodu, t.j. udalosť, pri ktorej boli vážne ohrozené životy a zdravie ľudí, alebo ktorou bola na majetku organizácie spôsobená škoda vo výške spresnenej odbornými predpismi

Havarijný protokol

listina vyhotovená havarijným komisárom poisťovne na žiadosť príjemcu poškodenej zásielky; je v nej uvedený stav zásielky, odhad a príčina škody.

Hlavná nosná mostná konštrukcia

hlavná zložka nosnej konštrukcie mosta uložená na mostných podperách buď priamo alebo prostredníctvom ložísk.

Hlavný nosník

zložka hlavnej nosnej konštrukcie väčšinou samostatne uložený na mostných podperách. Podľa konštrukčnej a výrobnnej povahy sa rozlišujú na trámový, rámový, oblúkový, plnostenný, priehradový, komorový, prefabrikovaný hlavný nosník atď.

Hodnotenie dopadov na verejné zdravie

súbor nástrojov, cieľom ktorých je posúdiť priame a nepriame vplyvy ľudskej aktivity na verejné zdravie.

Hodnotenie rizika

priradenie číselnej hodnoty alebo slovného ohodnotenia ku každému identifikovanému bezpečnostnému riziku, ktoré je možné integrovať ku chránenému objektu alebo chránenému záujmu.

Na účely hodnotenia bezpečnostných rizík sa využívajú nasledujúce skupiny metód:

- *Kvantitatívne*: využívajú numerické ohodnotenie bezpečnostných rizík vyjadrením ich pravdepodobnosti, početnosti, vierohodnosti, potenciálu, dôsledkov a pod.
- *Kvalitatívne*: využívajú expertné ohodnocovanie.
- *Polokvantitatívne*: využívajú kvalitatívne popísanie stupnice, ktoré majú pridelené číselné hodnoty. Kombináciou týchto charakteristík sa určí hodnota rizika.

☞ postup použitý na overovanie rizík a na analýzu alternatív.

Horizontálna nakládka a vykládka „Ro-Ro“

horizontálna nakládka a vykládka cestných vozidiel, železničných vozňov alebo IPJ na alebo z plavidla po vlastnej osi alebo na kolesách pripravených na tento účel.

Horľavá látka

látka vo forme plynu, pary, hmly alebo prachu, ktorá v zmesi so vzduchom môže vytvoriť výbušnú atmosféru, ak analýza jej vlastností nepreukáže opak.

Hustota cestnej premávky

počet cestných vozidiel vyskytujúcich sa v určitom okamihu na zvolenom úseku cestnej komunikácie. Pri jednom dopravnom prúde sa používa názov hustota dopravného prúdu, pri jazdnom prúde hustota jazdného prúdu.

Hustota siete

podiel celkovej dĺžky siete príslušných pozemných komunikácií a počtu obyvateľstva na danom území. Udáva sa v km/1000 obyvateľov alebo aj v km/1000km².

Hybnosť obyvateľstva

ukazovateľ vyjadrujúci priemerný počet ciest pripadajúcich na obyvateľa z celkového počtu obyvateľov určitého územného celku za zvolené časové obdobie.

CH

Chodník

pridružený pás určený pre chodcov, oddelený vertikálne alebo horizontálne od príľahlého jazdného pásu.

Chránený záujem

majetok alebo iné hodnoty, ktoré sú chránené pred odcudzením, poškodením, zničením alebo pred iným spôsobom narušenia.

I

Identifikácia nebezpečenstva

postup rozpoznávania nebezpečenstva a stanovenie jeho charakteristík.

Identifikácia rizík

rozhodujúcim predpokladom a východiskom na efektívne riadenie bezpečnostných rizík. Platí zásada, že bezpečnostné riziká, ktoré nie sú identifikované, nemôžu byť a ani nebudú riadené, alebo inak ovplyvňované.

Informačný systém cestnej meteorológie

inteligentný dopravný dozorný systém, ku ktorému sa pripájajú meteorologické zariadenia a ktorý umožňuje okrem monitorovania aktuálnej meteorologickej situácie a stavu vozovky tiež tvorbu predikcií a prípadne predpovedí ďalšieho vývoja meteorologickej situácie a stavu vozovky; systém sa používa najmä za účelom optimálneho a včasného operatívneho riadenia zásahov prostriedkov zimnej údržby pozemných komunikácií.

Integrovaná logistika

vrcholná vývojová fáza logistiky, kde dochádza k spojovaniu doposiaľ autonómnych podnikových funkcií (a často i podnikových útvarov) obstarávania, výroby, distribúcie, marketingu a predaja do jedného procesne orientovaného systému (vnútorná integrácia) a následne k prepojeniu podniku s jeho dodávateľmi i distribučnými partnermi až po konečných zákazníkov do integrovaných logistických reťazcov (Supply Chains) (vonkajšia integrácia, horizontálna integrácia). Zároveň sa logistika stáva spolutvorcom podnikovej stratégie (vertikálna integrácia).

Integrovaný bezpečnostný systém

neprázdna množina S tvorená množinou prvkov M (univerzom systému) a množinou G (charakteristikou systému) danou závislosťou medzi veličinami prvkov množiny M a okolím systému:

$$IBS = \{M, G\}$$

M – je univerzum integrovaného bezpečnostného systému tvorené prvkami systémov mechanických zábranných prostriedkov, poplachových systémov na hlásenie narušenia a organizačných opatrení a fyzickej ochrany.

G – je charakteristika systému tvorená väzbami medzi prvkami M a okolím systému.

☞ systém, v ktorom sú navrhnuté operačné a technické prvky systémovej štruktúry takým spôsobom, ktorý poskytuje optimálne možnú bezpečnosť pri známych vonkajších vplyvoch, pre konkrétne chránenú oblasť, proti špecifikovaným nebezpečenstvám z oblasti nebezpečia.

Integrovaný prepravný systém

prepravný systém prevádzkovaný jediným dopravcom, jedným alebo viacerými druhmi dopravy podľa osobitne stanovených jednotných prepravných, tarifných, technických a technologických podmienok.

Integrovaný záchranný systém

koordinovaný postup jeho zložiek pri zabezpečovaní ich pripravenosti a pri vykonávaní činností a opatrení súvisiacich s poskytovaním pomoci v tiesni. V integrovanom záchrannom systéme pôsobia:

- základné záchranné zložky,
- ostatné záchranné zložky.

Intenzita cestnej premávky

počet vozidiel, ktorý prejde priečnym rezom pozemnej komunikácie alebo jeho časťou za zvolený čas. Môže byť vyjadrená pre jednosmernú alebo obojsmernú premávku.

Intenzita dopravného prúdu

počet automobilov (chodcov, cyklistov), ktorý prejde sledovaným priečnym rezom cestnej komunikácie alebo jeho časti za daný časový interval v jednom smere alebo v oboch smeroch.

Intenzita špičkovej hodiny

maximálna intenzita automobilovej dopravy (MHD, peších, bicyklistov), ktorá prejde pozorovaným úsekom komunikácie za hodinu. V dopravno-inžinierskych výpočtoch sa uvažuje ranná a popoludňajšia špičková hodina. Táto sa definuje zo štyroch maximálnych za sebou nasledujúcich štvrtíhodín.

Intermodálna nákladová jednotka

kontajner, výmenná nadstavba, sedlový alebo podvojný náves, vhodný na intermodálnu prepravu.

Intermodálna preprava

premiestňovanie tovaru v jednej a tej istej nákladovej jednotke alebo cestnom vozidle (nákladová jednotka kombinovanej dopravy), ktoré používajú postupne dva alebo viac druhov dopravy bez toho, aby sa s tovarom manipulovalo pri zmene druhu dopravy.

☞ premiestňovanie tovaru (pomocou jednej a tej istej nákladnej jednotky alebo vozidla) viacerými druhmi dopravy bez manipulácie s nákladom pri zmene druhu dopravy. Vozidlo môže byť cestné, koľajové alebo loď. Ak sa neprepravuje nijaký tovar (náklad), spätočná preprava prázdnych kontajnerov/výmenných nadstavieb a prázdnych nákladných cestných vozidiel/príviesov nie je súčasťou intermodálnej prepravy. Takáto preprava je sprievodným

javom intermodálnej prepravy (spája sa s intermodálnou prepravou) a údaje o pohybe prázdnych prepravných jednotiek by sa mali zbierať spolu s údajmi o intermodálnej preprave.

- ☞ preprava viacerými druhmi dopravy pomocou jednej a tej istej nákladovej jednotky kombinovanej dopravy bez manipulácií s jej obsahom počas prepravy.

Intravilán

zastavané alebo na zastavanie určené územie sídelného útvaru.

Ionizujúce žiarenie

žiarenie prenášajúce energiu vo forme častíc alebo elektromagnetických vln, ktoré má schopnosť priamo alebo nepriamo utvárať ióny.

J

Jazdná rýchlosť

pomer dráhy prejdenej vozidlom k celkovému času jazdy zmenšenému o čas zastavenia, státia alebo iných zdržaní zapríčinených cestnou premávkou.

Jazdný pás

opravný pás určený pre hlavnú cestnú dopravu.

Jazdný prúd

sled všetkých vozidiel pohybujúcich sa za sebou približne v rovnakej stope.

Jazdný pruh

základná časť jazdného pásu určená pre jeden jazdný prúd cestných vozidiel alebo hlavný dopravný pruh jednopruhovej cestnej komunikácie.

Jednotkové vozidlo

porovnávacia početná jednotka, ktorá vyjadruje vplyv rôznych druhov vozidiel v dopravnom prúde. Je reprezentované priemerným osobným automobilom, na ktorého jazdné vlastnosti a rozmery sa ostatné vozidlá prepočítavajú pomocou koeficientov.

K

Kapacita komunikácie

maximálny počet vozidiel, ktoré môžu prejsť za jednotku času priečnym rezom jazdného pruhu alebo jazdného pásu jedným smerom pri vopred definovaných podmienkach.

Kapsový vozeň

železničný vozeň so zníženou časťou podlahy – kapsou na umiestnenie nápravy (kolies návesu).

Kartogram

schematické znázornenie smerovania vozidiel na križovatke. Udáva aj intenzitu vozidiel v príslušnom smere a za zvolený časový interval.

Katastrofa

mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k narastaniu ničivých faktorov a ich následnej kumulácie v dôsledku živeľnej pohromy a havárie.

Katastrofy sú najmä: *veľké letecké, železničné, lodné a cestné nehody spojené s požiarimi, prípadne únikom nebezpečných látok, havárie jadrových zariadení, rozrušenie vodohospodárskych diel a pod.*

Kategória pozemných komunikácií

súhrn technických parametrov určitej pozemnej komunikácie s rovnakým označením, priečnym usporiadaním a s rovnakou návrhovou rýchlosťou.

Kategorijná šírka

voľná šírka stanovená pre určitú normalizovanú kategorijnú cestnú, miestnu komunikáciu pri základnom priečnom usporiadaní.

Klasifikácia rizík

nástroj analýzy bezpečnostných rizík, ktorý umožňuje v súlade s použitými kritériami zaradiť identifikovaných bezpečnostných rizík do skupín podľa spoločných charakteristík, príčin alebo príznakov.

Kritériami pre klasifikáciu bezpečnostných rizík môžu byť:

- Čas trvania (pôsobenia),
- Charakter pôsobenia rizík,
- Mechanizmus vzniku a pôsobenia rizík,

- Nositelia rizík,
- Teritoriálny rozsah rizík,
- Vývojové tendencie rizík,
- Zdroje (príčiny), resp. povaha rizík.

Ďalšími kritériami pre klasifikáciu bezpečnostných rizík môžu byť:

- Merateľnosť,
- Ovplyvniteľnosť,
- Početnosť objektu,
- Poistiteľnosť,
- Predvídateľnosť,
- Výsledok pôsobenia rizika.

Koľajnica

hutnícky výrobok z valcovanej profilovej ocele stanoveného tvaru (prierezu) a akosti.

Koľajnicové podpery

konštrukčnou časťou koľaje, na ktoré sa ukladajú koľajnice. Podľa druhov koľajnicových podpier (podvaly, mostnice, dosky) môžu a nemusia byť použité podkladnice.

☞ súhrnný názov pre konštrukčnú časť železničného zvršku, na ktorú sa ukladajú koľajnice prostredníctvom podkladníc alebo priamo bez nich.

Koľajnicový styk

konštrukcia stykového spojenia koľajníc. Podľa funkcie a prevedenia sa rozlišujú koľajnicové styky na:

- izolované,	- prechodové,
- krížové,	- previsnuté,
- lepené,	- ústretové,
- neústretové,	- vystriedané atď.
- podopreté,	

Koľajnicový pás

tvorený koľajnicami, v ktorých čelá sú navzájom spojené. V priamej trati sa rozlišuje ľavý a pravý koľajnicový pás a v oblúku vonkajší a vnútorný koľajnicový pás.

Koľajové lôžko

súčasť železničného zvršku, tvorená spravidla štrkom, v ktorom je uložená koľaj. Koľajové lôžko môže byť otvorené alebo zapustené.

Koľajové pole

súčasť železničného zvršku. Tvoria ho dve koľajnice pripevnené pomocou drobného koľajiva a upevňované v predpísaných vzdialenostiach ku koľajovým podperám. Dĺžka koľajového poľa je daná dĺžkou položených koľajníc.

☞ zmontovaný dielec pozostávajúci z páru koľajníc pripevnených na podvaly (v dĺžke koľajníc). Pospájaním takýchto polí vzniká dostatočne dlhá koľaj.

Kolesový nakladač

1. Nakladač skladajúci sa z kolesa a pásového dopravníka s pásom.
2. Pojazdny nakladač s nepretržitým spôsobom práce, naberajúci rozpojený materiál (horninu) korčekmi umiestnenými na otočnom kolese.

Kolesový výložník

výložník kolesového rýpadla, na ktorom je umiestnený pásový dopravník a na konci ktorého je uložené koleso; výložník možno vysúvať a zasúvať (výsuvný výložník) alebo zdvíhať a spúšťať (nevýsuvný výložník).

Kolízia plavidiel

zrážka dvoch alebo niekoľkých plavidiel, alebo náraz plavidla na pevný objekt na vodnej ceste.

Kolízny bod

miesto možnej nehody na križovatke, na ktorom dochádza k vzájomnému križovaniu, pripájaniu a rozvetvovaniu jazdných smerov.

Kolóna

rad pohybujúcich sa vozidiel v jednej stope za sebou (v jazdnom pruhu) alebo vedľa seba rovnakým dopravným smerom.

Kombinovaná preprava

intermodálna preprava, kde sa väčšia časť cesty vykonáva železničnou, vnútrozemskou vodnou, alebo námornou dopravou a každý počiatkový a koncový úsek cesty, ktorý sa vykoná cestnou dopravou je čo najkratší.

Komplexná technická starostlivosť o stroje a zariadenia

súhrn manažérskych, finančných, technických a materiálových opatrení, realizovaných s cieľom zabezpečenia prevádzkyschopnosti strojov a zariadení. Cieľom činností realizovaných v rámci komplexnej technickej starostlivosti je zabezpečenie pohotovosti a

prevádzkovej schopnosti technických objektov, strojov, zariadení a neustále znižovanie nákladov na tieto činnosti.

Kongescia

zhluk vozidiel v dôsledku prekročenia prípustnej intenzity dopravného prúdu, prípadne v dôsledku dopravnej nehody sústredený na jednom mieste.

☞ zhluk pomaly pohybujúcich sa alebo stojacich vozidiel na komunikácii spôsobený prekročením prípustnej intenzity dopravného prúdu pred miestom (úsekom) so zníženou priepustnosťou (napr. dopravnou nehodou, prácou na vozovke a pod.); dôsledok pri prekročení požiadavky na projektovanú kapacitu posudzovaného úseku komunikácie; vyjadruje sa v minútach/deň, minútach/rok.

Kontajner

všeobecný termín pre skriňu na prepravu nákladu, ktorá je dostatočne pevná na opakované použitie, zvyčajne stohovateľnú a vybavenú zariadeniami na presun medzi druhmi dopravy (pozemný, námorný, letecký, veľkokapacitný, superkapacitný).

Kontrola

zisťovanie technického stavu ŽDV a ich technických parametrov meraním a používaním diagnostických metód. Je to technologický úkon s presne definovanou náplňou. Spravidla je to rozmerová kontrola, kontrola technických parametrov, defektoskopická kontrola, diagnostika, skúšanie, a podobne.

Korózia

nežiaduca a škodlivá povrchová reakcia kovov a ich zliatin, spôsobujúca ich znehodnocovanie chemickými a elektrochemickými vplyvmi okolitého prostredia

☞ nežiaduca škodlivá zmena povrchu kovov a ich zliatin (zmena rozmerov, akosti povrchu, tvaru a únosnosti) spôsobená chemickými a elektrochemickými vplyvmi okolitého prostredia. Podľa vonkajšieho prejavu sa rozdeľuje koróziu rovnomernú a nerovnomernú.

Koruna cestnej komunikácie

povrchová časť cestnej komunikácie zložená z dopravných pruhov alebo pásov, chodníkov, deliacich pásov, vodiacich prúžkov a krajníc, prípadne zjazdných rigolov.

Koruna pozemnej komunikácie

povrchová časť pozemnej komunikácie zložená z jednotlivých skladbových prvkov.

Košový vozeň

železničný vozeň so stredným rámom, konštruovaný špeciálne na prepravu návesov.

Krajnica

šírkový prvok koruny cestnej komunikácie medzi dopravným pásom a hranou koruny. Spravidla sa skladá zo spevnenej a nespevnenej časti.

Kritériá rizika

referenčné body, ktoré sa používajú na hodnotenie výsledkov analýzy rizík. Sú určované ustanoveniami smerníc a štandardov, skúsenosťami a teoretickými poznatkami použitými pri rozhodovaní o prijateľnom riziku a môžu byť vyjadrené slovne alebo číselne.

Kritická infraštruktúra

súhrn fyzikálnych alebo virtuálnych systémov, inštitúcií, zariadení a ďalších služieb, ktorých narušenie, nedostatok alebo zničenie by mohlo spôsobiť narušenie spoločenskej stability a bezpečnosti štátu, vyvolať krízovú situáciu alebo vážne ovplyvniť fungovanie štátnej správy a samosprávy v krízových situáciách.

- ☞ systémy, ktorých zničenie alebo obmedzenie ich funkčnosti by malo vážne dopady na ekonomickú a spoločenskú stabilitu, obranyschopnosť a bezpečnosť štátu a na fungovanie štátu.
- ☞ súhrn systémov, ktorých strata alebo narušenie by viedla alebo mohla viesť k ohrozeniu životov, vážnym negatívnym hospodárskym a sociálnym dopadom na spoločnosť alebo jej veľkú časť.

Medzi sektory KI patria najmä:

- Systémy dodávky energií,
- Systémy dodávky vody a zásobovania potravinami,
- Doprava,
- Telekomunikačné a informačné systémy,
- Bankový a finančný sektor,
- Záchranne služby,
- Zdravotnícke služby,
- Bezpečnostné služby,
- Štátna správa a samospráva.

Kritická situácia vojenského charakteru

špecifická krízová situácia, ktorá vzniká v dôsledku hrozby použitia alebo použitím vojenskej sily. Termín „krízová situácia vojenského charakteru“ sa v platných normách nevyskytuje, používa sa termín krízová situácia v súvislosti s časom vojny, vojnového stavu a pod.

Krízová situácia

obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok stanovených v ústavnom zákone alebo osobitnom zákone na jej riešenie vyhlásiť výnimočný stav, núdzový stav alebo mimoriadnu situáciu.

Krízová situácia nevojenského charakteru

pojmem zahrňujúci všetky typy krízových situácií, ktoré sú spôsobené vplyvom prírodných katastrof, technických a technologických havárií, ako aj pôsobením sociálnych síl bez použitia vojenskej sily.

Krízové dopravné zabezpečenie

súhrn organizačných, materiálno-technických a personálnych opatrení verejnej správy na vytvorenie podmienok na prepravu osôb, zvierat a nákladov dopravnými prostriedkami v príprave na riešenie krízových situácií a počas ich riešenia.

Krízové riadenie

súhrn riadiacich činností orgánov krízového riadenia, ktoré sú zamerané na analýzu a vyhodnotenie bezpečnostných rizík a ohrození, plánovanie, prijímanie preventívnych opatrení, organizovanie, realizáciu a kontrolu činností vykonávaných pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení.

Krízový manažment

špecifická činnosť manažmentu príslušného riadeného systému, zameraná na riešenie vzniknutej krízovej situácie, s použitím špecifických princípov, metód a postupov s cieľom prekonania jej negatívnych následkov a obnovy fungovania daného systému.

☞ súhrn činností vecne príslušných inštitúcií určených na analýzu bezpečnostných rizík a ohrození, na monitorovanie rizikových činiteľov, na prevenciu vzniku krízových situácií a na plánovanie, organizovanie, uskutočňovanie a kontrolu činností určených na vytváranie podmienok na riešenie a na samotné riešenie krízových situácií.

Krízový plán

súbor jednotných a špecifických dokumentov, údajov, opatrení a príloh určený na riešenie krízových a mimoriadnych situácií v štátnej správe, v miestnej samospráve, u právnických a fyzických osôb a v ďalších subjektoch spracovávaný na základe ich úloh v systéme krízového riadenia alebo ako reakcia na analýzu a hodnotenie ich vnútorných a vonkajších rizík a ohrození.

Krízový stav

právny stav vyhlásený kompetentným orgánom verejnej správy na určitom území na riešenie krízovej situácie v priamej závislosti od jej charakteru a rozsahu (vojna, vojnový stav, výnimočný stav, núdzový stav). Je spojený so zlyhaním všeobecne platných postupov, nástrojov a mechanizmov riadenia a s potrebou aplikovania zásad krízového riadenia vrátane dočasného obmedzenia základných práv a slobôd.

Križovanie

miesto, v ktorom sa pozemné komunikácie v pôdorysnom priemete pretínajú bez toho, aby boli vzájomne prepojené, alebo miesto, v ktorom sa pozemné komunikácie v pôdorysnom priemete pretínajú s komunikáciou na koľajovú dopravu prípadne s inými zariadeniami alebo vedeniami.

Križovatka

miesto, kde sa pozemné komunikácie v pôdorysnom priemete pretínajú alebo stýkajú a aspoň dve z nich sú navzájom prepojené.

L

Letecká nehoda

mimoriadna udalosť súvisiaca s prevádzkou lietadla medzi časom nastúpenia cestujúceho do lietadla s úmyslom zúčastniť sa letu a časom, keď všetci cestujúci z lietadla vystúpili, a ktorá má za následok smrť alebo zranenie cestujúceho alebo poškodenie lietadla.

Letecké kontajnery

kontajnery spĺňajúce normy stanovené na prepravu v leteckej doprave.

Logistické centrum

územné zoskupenie nezávislých organizácií a orgánov, ktoré sa zaoberajú dopravou (napr. zasielateľov, dopravcov, dopravných operátorov, colného úradu) spolu so súvisiacimi službami (skladovanie, údržba a opravy), a v ktorom sa nachádza minimálne jeden terminál.

Logistika

organizácia a riadenie zásobovacieho reťazca v širšom zmysle. Reťazec môže siahť od zásobovania výrobcov, cez riadenie materiálu v závodoch, dodávanie do skladov a distribučných centier, triedenie, manipulovanie, balenie až po konečnú distribúciu k zákazníkovi.

Lom

porušenie homogenity materiálu v celom priereze súčasti.

Ložisko mosta

súčasť nosnej konštrukcie mosta, ktorá prenáša podperový tlak na mostnú podperu. Podľa poskytovanej miery pohybu sa delia na pevné a pohyblivé. Podľa rozsahu dotyku na plošné, priamkové, bodové. Podľa materiálu na oceľové, železobetónové, teflónové apod.

M

Manažment bezpečnosti

systematický postup prijatý organizáciami na dosiahnutie a udržanie stupňa bezpečnosti, ktorý plní stanovený účel.

Manažment rizík

kompletný postup posúdenia a riadenia rizík.

Manipulácia s materiálom

odborné premiestňovanie, loženie a usmerňovanie materiálov vo výrobe a v obehu vrátane skladov. V záujme plynulosti a hospodárnosti prietoku materiálu (tovaru) logistickými reťazcami je potrebné voliť správne manipulačné a prepravné jednotky, resp. ich rozmerové unifikované skladobné sústavy.

Manipulačná jednotka

akýkoľvek materiál (balený i nebalený, ložený na prepravnom prostriedku alebo i bez neho a pod.), ktorý tvorí jednotku schopnú manipulácie, bez toho, aby bolo nutné ju ďalej upravovať.

Manipulačná operácia

zámerná, nepretržite vykonávaná zmena polohy materiálu, uskutočnená jedným zariadením alebo prostriedkom používaným v manipulácii s materiálom alebo jedným pracovníkom.

Manipulačná plošina motorového vozíka

pracovné prídavné zariadenie motorového vozíka nasadená na zdvíhacej plošine, pozostávajúce z podlahy a ochranného zábradlia s uzavierateľným vstupom; slúži na zdvíhanie osôb, príp. aj s nákladom.

Manipulačný prostriedok (zariadenie)

aktívny prvok v logistickom reťazci slúžiaci k premiestňovaniu pasívnych prvkov. Manipulačné prostriedky a zariadenia sú s pretržitým pohybom (prostriedky pre pojazdy, pre stohovanie, vyklápacie) alebo s plynulým pohonom (dopravníky).

Manipulačný systém

zoskupenie dvoch alebo viacerých zariadení a prostriedkov (prepravných, dopravných, zdvíhacích, skladovacích a pod.) tvoriace celok pre určitú oblasť manipulácie s materiálom a prepravy, vrátane organizácie a riadenia.

Masívny most

most, ktorého hlavná nosná konštrukcia je aspoň v hlavnom mostnom poli z kameňa, tehál, betónu, železobetónu alebo iného staviva obdobných vlastností.

Materiálový tok

riadený pohyb materiálu uskutočňovaný spravidla pomocou aktívnych prvkov cieľavedome a hospodárne tak, aby materiál bol k dispozícii na danom mieste, v potrebnom množstve a v očakávanej kvalite v požadovanej dobe s dopredu určenou spoľahlivosťou. Dielčia časť hmotného logistického reťazca podriaďujúca sa celkovému zladeniu reťazca.

☞ organizovaný pohyb materiálu vo výrobnom procese resp. obehu požadovaným smerom, v potrebnej intenzite a frekvencii. Materiálový tok vyjadrený jednotkami množstva za jednotku času sa nazýva materiálový prúd. Musí byť riešený tak, aby neohrozoval pracovníkov na ich pracovnom mieste a pri ich pohybe po komunikáciách.

Maximálna špičková hodina

hodina, v ktorej intenzita cestnej premávky v dvanástich za sebou nasledujúcich päťminútových intervaloch alebo v štyroch štvrt' hodinových intervaloch je maximálna.

Medzera medzi vozidlami

vzdialenosť medzi zadnou časťou a čelom dvoch vozidiel pohybujúcich sa za sebou v jazdnom prúde.

Medzná intenzita dopravného prúdu

najvyššia intenzita dopravného prúdu dosiahnuteľná na určitom úseku komunikácie bez ohľadu na hodnoty požadovanej jazdnej rýchlosti.

Miestna komunikácia

pozemná komunikácia, ktorá je súčasťou dopravného vybavenia určitého sídelného útvaru alebo vytvára dopravné spojenie v jeho záujmovom území.

Mimoriadna situácia

obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, ktorá je vyhlásená podľa zákona a počas ktorej sú vykonávané opatrenia na znižovanie rizík ohrozenia alebo postupy a činnosti na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.

- ☞ časovo a priestorovo determinované ohrozenie života, zdravia, majetku a životného prostredia, hospodárstva štátu, ako aj orgánov verejnej správy vyvolané pôsobením negatívnych následkov mimoriadnych udalostí, ktoré si vyžaduje použitie postupov, nástrojov, zdrojov a síl a prostriedkov krízového riadenia.

Mimoriadna udalosť

udalosť, ktorá negatívne pôsobí na život, zdravie, prípadne na majetok. Rozumie sa ňou živelná pohroma, havária, katastrofa, teroristický útok.

- ☞ závažná, časovo ťažko predvídateľná a priestorovo ohraničená príhoda spôsobená vplyvom živelnej pohromy, technickej alebo technologickej havárie, prevádzkovej poruchy, prípadne úmyselného konania človeka, ktorá vyvolala narušenie stability systému alebo prebiehajúcich dejov a činností, ohrozuje životy a zdravie osôb, hmotné a kultúrne statky či životné prostredie.

Mimoriadny stav

právny stav vyhlásený príslušným orgánom miestnej štátnej správy, prípadne samosprávy na nevyhnutne dlhý čas na riešenie následkov mimoriadnej situácie, v ktorých rámci je možné v nevyhnutnom rozsahu obmedziť základné práva a slobody a uložiť povinnosti občanom na postihnutom území alebo na bezprostredne ohrozenom území.

Modernizácia techniky

úprava, ktorá odstraňuje dôsledky morálneho opotrebenia techniky (zastaranosti) uplatnením poznatkov technického pokroku. Niektoré časti sú nahradzované modernejšími, rozširuje sa vybavenie alebo použitie techniky, spravidla pri niektorom z vyšších druhov opráv. Modernizácia môže byť:

- Účelová, zameraná na úpravy techniky z hľadiska potrieb využitia progresívnych technológií a opráv v daných podmienkach. Obvykle znamená obmedzenie univerzálnosti techniky.
- Typová, so zameraním na celkové odstránenie vplyvu morálneho opotrebenia a zvýšenia technickej úrovne na súčasné požiadavky. Technika si zachováva pôvodný charakter.

Montáž mosta

stavebná práca, pri ktorej sa mostné konštrukcie budujú vzájomným spojovaním alebo obyčajným zoraďovaním konštrukčných prvkov, dielcov alebo dielov.

Podľa montovanej časti mosta sa rozoznáva montáž podpery a montáž nosnej konštrukcie a podľa miesta vykonávania montáž dielenská a stavenisková.

Most

mostný objekt, poprípade jeho časť s kolmou svetlosťou aspoň jedného mostného otvoru rovnou najmenej 2,01 m. Je tvorený spodnou stavbou a jednou alebo niekoľkými nosnými konštrukciami, mostným zvrškom, mostným vybavením a pridruženými dielmi.

☞ stavebný objekt, ktorý umožňuje viesť cestnú, železničnú, vodnú a závodnú dopravu ponad vodné toky, údolia, cesty, železnice alebo iné prekážky.

Mostina

drevený trám, väčšinou z tvrdého dreva, obdĺžnikového alebo polohraného tvaru, prípadne guľatiny, ktorý sa ukladá priečne na hlavné nosníky alebo pozdĺžniky, prípadne pozdĺžne na priečniky mostov pozemných komunikácií tak, že postupne vzniká súvislý nosný podklad mostného zvršku.

Mostná konštrukcia

časť mosta tvorená spodnou stavbou a nosnou konštrukciou.

Mostné pole

úsek hlavnej nosnej konštrukcie, ktorý premostuje priestor medzi dvoma susednými podperami, alebo ktorý tvorí previsnutý koniec hlavnej nosnej konštrukcie za krajnou podperou. V mostoch s viacerými otvormi sa podľa veľkosti rozoznáva mostné pole hlavné a vedľajšie a podľa polohy v pozdĺžnom smere mostné polia krajné a medziľahlé.

Mostné provizórium

súbor konštrukčných prvkov prenosného mosta v podobe buď skladovanej súpravy alebo zmontovaného mosta tvoriaceho súčasť komunikácie. Mostné provizóriá obhospodarované vojenskou správou možno označovať názvom vojenský most.

Mostné staviteľstvo

odbor cestného staviteľstva, ktorý sa zaoberá realizáciou novostavieb, prestavbami, špeciálnymi opravami a stavebnými úpravami mostov.

Mostnica

drevený priečny hranol, ktorý je uložený na pozdĺžnikoch alebo hlavných nosníkoch, na ktorý sa priamo upevňujú koľajnice na mostoch dráhových komunikácií.

Mostný objekt

súčasť jednej alebo niekoľkých komunikácií nahradzujúci ich zemné teleso, v ktorom je treba prekonať prírodnú alebo umelú prekážku premostením. Je tvorený jedným alebo niekoľkými vedľa seba postavenými mostmi, priepustami alebo lávkami.

Mostný otvor

každý voľný priestor pod premostením, ktorý umožňuje prietok, prechod alebo priehľad naprieč mosta a je ohraničený hore nosnou konštrukciou mosta, po stranách dvoma alebo aspoň jednou mostnou podperou, prípadne svahom zemného telesa alebo terénom, dnom vodného toku, povrchom komunikácie (terénu). Podľa svetlosti sa v mostoch s viacerými otvormi rozoznáva mostný otvor hlavný a vedľajší a podľa umiestnenia v pozdĺžnom smere mosta krajný a medziľahlý mostný otvor.

Mostovka

zložka nosnej konštrukcie mosta, ktorej účelom je prenášať účinky zaťaženia z mostného zvršku na jeho hlavnú nosnú konštrukciu. Podľa polohy voči hlavnej nosnej konštrukcii sa delí na:

- dolnú,
- hornú,
- medziľahlú,
- zapustenú.

Podľa konštrukčnej povahy na:

- prvkovú
- doskovú.

Multimodálna preprava

preprava tovaru dvoma alebo viacerými druhmi dopravy.

N

Nakladacia jednotka

paletizovaný náklad alebo zabalená jednotka, ktoré sú prispôsobené rozmerom palety a sú vhodné na naloženie do IPJ.

Nakladanie

súhrn prác s cieľom umiestniť poškodené vozidlo na prepravný prostriedok sa využitím vyslobodzovacích vozidiel, ťahačov alebo žeriavov.

Nakladanie s inštitucionálnymi rádioaktívnymi odpadmi

zber, preprava, triedenie, skladovanie a spracovanie inštitucionálnych rádioaktívnych odpadov.

Nákladová jednotka

kontajner alebo výmenná nadstavba.

Námorný kontajner

kontajner, ktorý je dostatočne pevný na to, aby sa mohol stohovať na kontajnerových lodiach a dal sa manipulovať zhora. Väčšina kontajnerov sú kontajnery ISO, ktoré spĺňajú príslušné normy ISO (Medzinárodná organizácia pre normalizáciu).

Náves

bezmotorové vozidlo na prepravu tovaru určené na pripojenie za motorové vozidlo (ťahač) takým spôsobom, že podstatná časť jeho hmotnosti a nákladu spočíva na motorovom vozidle. Návesy môžu byť špeciálne upravené na použitie v intermodálnej doprave.

Návesová súprava

ťahač návesu spojený s návesom.

Návest'

jednoznačný dopravný pojem (príkaz, správa, informácia) zobrazený určeným návestným optickým znakom pri PDZ, na rýchle a spoľahlivé informovanie vodiča.

Návrhová rýchlosť

Rýchlosť, z ktorej sa určujú minimálne hodnoty návrhových prvkov pozemnej komunikácie.

Návrhové prvky

geometrické a konštrukčné prvky na projektovanie alebo charakterizovanie cestnej komunikácie závislé od návrhovej rýchlosti.

Nebezpečenstvo

aktuálna možnosť daného systému, jeho komponentov, spôsobovať neočakávané negatívne javy, ktoré ohrozujú stabilitu fungovania príslušného systému. Je to istá, kvantifikovaná úroveň ohrozenia.

- ☞ rad okolností, ktoré môžu spôsobiť javy s možnými nežiaducimi následkami.
- ☞ stav alebo vlastnosť faktora pracovného procesu a pracovného prostredia, ktoré môžu poškodiť zdravie zamestnanca.

Nebezpečná letová situácia

zložitá situácia za letu, kedy vzniklo a trvá ohrozenie bezpečnosti osádky, cestujúcich a lietadla. Nebezpečná letová situácia má tri fázy:

1. *kritickú situáciu* (iba správny a okamžitý zásah osádky alebo orgánov riadenia letu zabráni vzniku leteckej nehody),
2. *havarijnú situáciu* (osádka lietadla nemôže zabrániť katastrofe ináč ako pokusom o záchranu osôb bez možnosti záchranu lietadla),
3. *katastrofickú situáciu* (záchrana životov osôb ani lietadla nie je možná žiadnym opatrením).

Nebezpečná udalosť

udalosť, pri ktorej bola ohrozená bezpečnosť alebo zdravie zamestnanca, ale nedošlo k poškodeniu jeho zdravia.

Nebezpečné látky

prírodné alebo syntetické látky, ktoré svojimi chemickými, fyzikálnymi, toxikologickými alebo biologickými vlastnosťami samostatne alebo v kombinácii môžu spôsobiť ohrozenie života, zdravia alebo majetku.

Nehodová udalosť

konkrétny prejav cestnej dopravnej nehody (zrážka, náraz, prevrátenie a pod.).

Nehodová udalosť v cestnej doprave

mimoriadna udalosť, ktorá vznikla zrážkou cestných dopravných prostriedkov na pozemnej komunikácii alebo zrážkou cestného dopravného prostriedku s pevnými dopravnými zariadeniami, príp. ďalšími objektmi v blízkosti pozemnej komunikácie, s následkom smrti osôb, zranenia osôb alebo rozsiahlych hmotných škôd.

Nemasívny most

most, ktorého hlavnú nosnú konštrukciu tvoria prvky montované z dreva, ocele, ľahkých kovov, zliatin a podobných materiálov. Podľa použitého staviva sa rozlišuje most na:

- drevený,
- kovový;
-

Podľa prevládajúceho spôsobu spájania sa most rozlišuje na:

- tesaný,
- zbíjaný,
- nitovaný,
- skrutkovaný,
- zváraný,
- lepený.

Neodstrániteľné nebezpečenstvo

nebezpečenstvo, ktoré podľa súčasných vedeckých a technických poznatkov nemožno vylúčiť ani obmedziť.

Neodstrániteľné ohrozenie

ohrozenie, ktoré podľa súčasných vedeckých a technických poznatkov nemožno vylúčiť ani obmedziť.

Nesprevádzaná preprava

intermodálna preprava cestného vozidla bez jeho posádky.

Nežiaduca udalosť

nehoda, úraz, zločin, požiar, porucha technického zariadenia, živelná pohroma, alebo akákoľvek obdobná udalosť, ktorej dôsledkom môže byť ujma na zdraví či smrť osôb, poškodenie či zničenie ich majetku, alebo vznik ekologických či iných celospoločenských škôd.

Niveleta koľaje

spojnica úložných plôch koľajových podpier pod osou neprevýšeného koľajnicového pásu.

☞ pozdĺžna spojnica úložných, t. j. horných plôch koľajnicových podpier pod neprevýšeným koľajnicovým pásom.

Niveleta mosta

niveleta prevádzanej konštrukcie, u združených a viacpodlažných mostoch niveleta najvyššie položenej komunikácie.

Niveleta pozemnej komunikácie

výškový priebeh trasy pozemnej komunikácie.

Nízkopodlahový vozeň

železničný vozeň so zníženou podlahou na prepravu IPJ.

Nosná konštrukcia mosta

časť mosta, ktorá prenáša účinky zaťaženia z mostného zvršku na spodnú stavbu.

Núdzový stav

súbor opatrení štátu, ktorými možno na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území riadiť, obmedzovať a prispôbovať činnosť štátnych a samosprávnych orgánov a inštitúcií, hospodárskych subjektov a spoločenských organizácií, v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas podľa závažnosti ohrozenia obmedziť základné práva a slobody a uložiť povinnosti, spresniť povinnosti a úlohy ozbrojených síl, ak došlo alebo hrozí, že dôjde k ohrozeniu života a zdravia osôb, životného prostredia alebo k ohrozeniu značných majetkových hodnôt v dôsledku živelnej pohromy, katastrofy, priemyselnej, dopravnej alebo inej prevádzkovej havárie.

Vyhlasuje ho vláda SR a vzťahuje sa len na postihnuté alebo bezprostredne ohrozené územie.

O

Obchádzka

trasa, ktorá zabezpečuje náhradné dopravné spojenie prerušené uzávierkou.

Objekt ochrany

predmet, osoba alebo informácia, ktorá je v pozornosti subjektu s protispoločenskými cieľmi a na ochrane ktorého má spoločnosť záujem. Tento objekt ochrany je podľa potreby daný do starostlivosti príslušnému orgánu alebo organizácie.

Objekt osobitnej dôležitosti

strategický objekt kritickej infraštruktúry určený vládou Slovenskej republiky na návrh určených orgánov štátnej správy, orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy a iných právnických osôb, ktorého poškodenie alebo zničenie by ohrozilo bezpečnosť štátu a životne dôležité záujmy Slovenskej republiky a ktorý podlieha vládou SR schválenému spôsobu ochrany a obrany.

Objekt diagnostiky

objekt, u ktorého vykonávame alebo predpokladáme vykonávať previerku jeho technického stavu. Objektom môže byť výrobný celok, jeho podskupina, strojový prvok, samostatný výrobok atď.

Obnova komunikácie (objektu)

súhrn prijatých a realizovaných opatrení, ktorých cieľom je podľa stanovených požiadaviek uviesť komunikáciu (jej úsek, prípadne objekty na nej) znova do prevádzky, prerušenej v dôsledku jej poškodenia alebo poruchy v pôvodnej osi (mieste) alebo na obchádzke.

Obnova železníc

súhrn činností pri organizovaní, plánovaní a vykonávaní prác, ktorých cieľom je nahradiť v čo najkratšom čase poškodené alebo zničené stavby, zariadenia a úseky železničných tratí stavbami, zariadeniami a traťami novými, vybudovanými s parametrami na úrovni určitých takticko-technických požiadaviek na pôvodnom alebo inom mieste.

Obnovovací materiál

skladovaný materiál na daný účel alebo získaný z miestnych zdrojov v blízkom okolí obnovy. Podľa účelu sa delí na materiál na obnovu železničných mostov, železničných tratí, cestných normovaných mostov atď., podľa hmotnej podstaty na masívny a nemasívny.

Obrana objektu

najvyšší stupeň ochrany objektu a spravidla sa vykonáva v čase mimoriadnych bezpečnostných opatrení, pričom výkon služby je upravený v smerniciach pre ochranu a obranu objektu.

Obranné plánovanie

súbor činností, ktorých prostredníctvom príslušné štátne orgány vytvárajú krátkodobé, strednodobé a dlhodobé plány zabezpečenia úloh obrany štátu a určujú povinnosti subjektom vyčleneným na plnenie týchto úloh.

Obsadenosť

skutočný počet prepravovaných osôb počas prieskumu v rozličnom dopravnom prostriedku.

Obsaditeľnosť vozidiel

celkový počet osôb, ktorý môže prepravovať motocykel, osobný alebo nákladný automobil a autobus.

Obsluha pracovného prostriedku

zamestnanec poverený používať pracovný prostriedok a jeho činnosť pri používaní pracovného prostriedku.

Odbočovací pruh

prídavný pruh určený na odbočovanie vozidiel z dopravného prúdu.

Odhad rizík

postup použitý na odhad miery rizika.

Odosielateľ

osoba alebo spoločnosť ktorá zverí tovar do starostlivosti iných (zasielateľ alebo operátor) na dodanie príjemcovi.

Odstránenie rizika

rozhodnutie o vylúčení určitej rizikovej situácie.

Ohrozenie

aktivizované riziko, ktoré pôsobí proti záujmom subjektu; situácie, ktoré bezprostredne ohrozujú záujmy subjektu.

Ide o rizikové javy, ktorých vývojový stav vytvára aktuálnu možnosť narušenia bezpečnosti alebo stability príslušného systému, tzn. vytvára stavy nebezpečenstva.

- ☞ obdobie, počas ktorého sa predpokladá nebezpečenstvo vzniku alebo rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti.
- ☞ pojem, ktorý označuje bezprostredne vnímanú blízkosť ujmy, škody.
- ☞ pojem na označenie konkrétneho, fyzicky existujúceho subjektu, javu či udalosti, schopného spôsobiť škodu alebo ujmu, pričom ohrozenie je kvalitatívne vystupňovanie rizika.
- ☞ aktivizované riziko, ktoré pôsobí proti záujmom subjektu bezpečnosti; môže predstavovať konkrétne negatívne postoje a aktivity štátu alebo relevantných domácich či zahraničných subjektov, prípadne situácie, ktoré bezprostredne ohrozujú záujmy subjektu bezpečnosti.
- ☞ vyššie štádium rizika.
- ☞ situácia, v ktorej nemožno vylúčiť, že zdravie zamestnanca bude poškodené.

Ohrozenie bezpečnosti

situácia, kedy z dôvodu zlyhania prostriedkov zaistenia bezpečnosti nie je možné zaručiť štandardne poskytovanú úroveň pasívnej a aktívnej bezpečnosti.

Ohrozený zamestnanec

zamestnanec, ktorý sa celkom alebo čiastočne nachádza v zóne nebezpečenstva.

Ochrana

súhrn opatrení na odvrátenie alebo zmiernenie škodlivých vplyvov a následkov mimoriadnych udalostí, krízových situácií.

- ☞ niečo, čo zaručuje bezpečnosť.
- ☞ akt chránenia alebo jestvovania ochrany.
- ☞ súhrn systémových opatrení, činností a prostriedkov na prevenciu a odstránenie následkov súčasných a potenciálnych vnútorných i vonkajších ohrození občanov i materiálnych a duchovných hodnôt.
- ☞ definovaná ako starostlivosť o odvrátenie nebezpečenstva, škodlivých vplyvov, javov a pod., či ako prostriedok (osoba, zariadenie a pod.).

Ochrana kritickej infraštruktúry

súbor opatrení, ktoré sa plánujú a vykonávajú s cieľom:

- identifikovať a chrániť tie sektory infraštruktúry štátu, ktoré sú kritické z hľadiska zachovania jeho bezpečnosti, funkčnosti, ekonomickej a spoločenskej stability, pričom sa musí rovnocenne hodnotiť ako štátna, tak aj privátne sféra,
- zabezpečiť funkčnosť systému včasného varovania o vzniku krízových situácií a ochranu tej infraštruktúry, ktorá je dôležitá pre riešenie krízových situácií.

Ide predovšetkým o tie sektory kritickej infraštruktúry, ktoré sú významné z hľadiska:

- zabezpečenia správneho fungovania vlády, orgánov štátnej správy a samosprávy pri riadení štátu, najmä v oblasti bezpečnosti a zabezpečovania základných (životne dôležitých) tovarov a služieb,
- funkčnosti štátnej i privátnej sféry pri zabezpečovaní riadneho chodu ekonomiky a poskytovania verejných služieb,
- zaistenia vnútorného poriadku, spoločenskej stability a istoty občanov.

Ochrana objektu

súhrn bezpečnostných, technických a režimových opatrení, ktoré smerujú k prekazeniu akejkoľvek nepriateľskej činnosti proti objektu a osobám, ktoré sa nachádzajú v objekte, s cieľom zabrániť útokom na osoby a majetok, ktoré smerujú k porušovaniu stanoveného režimu, pokoja a poriadku. Na ochranu objektu sa používa:

- obvodová ochrana,
- plášťová ochrana,
- priestorová ochrana,
- predmetová ochrana.

Ochrana práce

systém opatrení vyplývajúcich z právnych predpisov, organizačných, technických, zdravotníckych, sociálnych opatrení zameraných na vytváranie pracovných podmienok zaisťujúcich BOZP, zachovanie zdravia a pracovnej schopnosti zamestnanca.

Ochrana zdravia

súhrn opatrení spočívajúcich v predchádzaní vzniku a šíreniu ochorení a v obmedzovaní ich výskytu a iných porúch zdravia, v zlepšovaní zdravia prostredníctvom starostlivosti o zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a zdravý spôsob života a vo výkone štátneho zdravotného dozoru.

Ochranné zariadenia

zariadenia, ktoré zabezpečujú nebezpečné miesta a priestory.

Ochranné stavby

stále alebo dočasne budované stavby slúžiace na ukrytie a ochranu osôb, zvierat, prípadne materiálnych hodnôt pred následkami krízových situácií.

Okamžitá rýchlosť

rýchlosť vozidla v určitom okamihu, na veľmi krátkom úseku pozemnej komunikácie.

Operátor

akákoľvek osoba, ktorá uzatvára zmluvu o preprave a preberá celú zodpovednosť (aj za dopravcu).

Opora

krajná mostná podpera, ktorá zachytáva tlaky zeminy a uzatvára krajný mostný otvor voči zemnému telesu alebo terénu.

Oprava

súhrn stavebných prác na začatie projektu, ktorým sa odstránia poruchy alebo poškodenia rôznych častí konštrukcií.

- ☞ súhrn činností vykonaných po poruche za účelom vrátenia objektu do prevádzkyschopného stavu. Všeobecné znaky opravy sú:
  - zistenie (detekcia) poruchy,
  - určenie miesta (lokalizácia) poruchy,
  - odstránenie zistených nedostatkov (aktívna oprava),
  - kontrola správnej funkcie objektu.
- ☞ úkon údržby zameraný na obnovu úžitkových vlastností po poruche ŽDV a jeho častí opotrebovaných alebo inak poškodených. Úkon, ktorým sa uvedie vozidlo alebo jeho časť do súladu s predpísanými technickými parametrami. Za opravu sa považuje aj výmena častí za novú alebo opravenú a zahŕňa aj následné nastavenie technických parametrov, preverenie funkčnosti celého ŽDV alebo jeho časti.

Optimalizácia rizika

proces úpravy rizika za účelom minimalizácie záporných a maximalizácie kladných následkov a ich pravdepodobností.

Os koľaje

spojnica bodov nachádzajúcich sa uprostred úsečky spájajúcej protiľahlé hrany koľajnicových pásov. Geometrické miesto bodov vzdialených o polovicu rozchodu koľaje od jazdnej hrany koľajnice. V oblúku s rozšírením rozchodu koľaje od jazdnej hrany vonkajšej koľajnice (rozchod koľaje sa rozširuje odsunom vnútorného koľajnicového pásu).

Os mosta

čiara totožná s osou prevádzanej komunikácie.

Os pozemnej komunikácie

pôdorysný priemet trasy pozemnej komunikácie.

Osobitné skupiny zamestnancov

tehotné ženy, matky do konca deviateho mesiaca po pôrode, dojčiace ženy, mladiství a zamestnanci so zdravotným postihnutím.

Osobný ochranný pracovný prostriedok

prostriedok, ktorý zamestnanec pri práci nosí, drží alebo inak používa vrátane jeho doplnkov a príslušenstva, ak je určený na ochranu bezpečnosti a zdravia zamestnanca.

Ostenie tunela

na rozdiel od dočasného výstroja výstroj trvalá, ktorá trvale zabezpečí výrub. Za ostenie sa považujú nielen podporné konštrukcie, ale aj kotvené sústavy a ich vzájomná kombinácia.

Otlačenie

trvalá nežiaduca zmena povrchu, spôsobená vonkajšími silami. K otlačeniu dôjde vtedy, ak skutočný konštantný tlak prekročí medzu sklzu materiálu povrchovej vrstvy. O otlačení, ako samostatnom poškodení, môžeme hovoriť iba vtedy, ak je zasiahnutá (deformovaná) oblasť makroskopických rozmerov.

P

Paleta

zvýšená plošina, vyrobená zvyčajne z dreva, ktorá umožňuje manipulovať s tovarom. Palety majú normalizované rozmery. V Európe sa najviac používajú palety s rozmermi 1000 mm x 1200 mm (ISO) a 800 mm x 1200 mm (CEN).

Pátracia akcia

forma policajnej akcie, pri ktorej je organizované osobitným spôsobom výkonné pátranie s cieľom nájsť, zaistiť objekty (osoby, veci) dôležité pre trestné konanie alebo iný významný spoločenský účel vo vymedzenom, vopred zistenom a určenom priestore.

Pilier

plná, odľahčená alebo dutá podpera, väčšinou medziľahlá. Jej dĺžka je väčšia než dvojnásobok jej šírky. Pre krajnú podperu možno tento názov použiť len vtedy, ak nie je oporou.

☞ zvislá nosná konštrukcia prenášajúca veľké zaťaženie.

Pilóta

stĺp (drevený, betónový, oceľový, z predpätého betónu, z vystuženého betónu), zvislo alebo šikmo zarazený do zeme, slúžiaci na prenášanie zvislých základových tlakov v neúnosných pôdach, alebo na zachytávanie vodorovných síl.

Plán obnovy

hlavný dokument, podľa ktorého sa realizuje obnova komunikácie alebo objektov na nej. Obsahuje textovú časť, pracovnú a vykonávaciu dokumentáciu pozostávajúcu z troch častí, a to z:

- technickej,
- technologickej,
- technickej správy.

Plánovanie obnovy

sústavná a dlhodobá činnosť na všetkých stupňoch riadenia, ktorej cieľom je určiť v konkrétnej situácii spôsob obnovy komunikácie (objektu) a zladiť všetky dostupné sily a prostriedky tak, aby úlohy boli splnené efektívne, kvalitne a v určených termínoch.

Plavebná nehoda

nehoda vznikajúca na plavidlách a plavebných objektoch vodnej cesty; najčastejšou plavebnou nehodou býva uviaznutie alebo nabehnutie plavidla na dno vodnej cesty.

Plnostenný most

most, ktorého hlavná nosná konštrukcia pozostáva výhradne z plnostenných nosníkov.

Podpera mosta

zvislá alebo naklonená časť mosta, ktorá prenáša podperové tlaky nosnej konštrukcie na základ mosta.

Podvojný náves

cestný náves, ktorý sa môže premeniť na železničný vozeň pridaním železničných podvozkov.

Podzemné stavby

stavby situované pod povrchom terénu. Delia sa podľa rôznych kritérií, najčastejšie podľa:

- a) dispozičného usporiadania:
  - stavby líniové, ktorých dĺžka výrazne prevyšuje priečne rozmery (štôlne, tunely, šachty),
  - stavby plošné, pri ktorých výrazne prevládajú dva vodorovné rozmery nad výškou (podzemné garáže, sklady a pod.),
  - stavby halové (kaverny), majú veľkú plochu i výšku (podzemné hydrocentrály, hangáre, energetické zásobníky);
- b) spôsobu výstavby:
  - podzemné stavby razené, pri ktorých výstavba prebieha v podzemí, bez narušenia nadložia,
  - podzemné stavby hĺbkové, ktorých výstavba prebieha v otvorenej stavebnej jame, ktorá sa neskôr zakryje;
- c) účelu použitia:
  - líniové stavby dopravné (tunely železničné, cestné, diaľničné, podzemných mestských dráh, podchody pre chodcov, zvislé dopravné šachty),
  - líniové stavby vodohospodárske (vodovodné privádzače, kanalizácie, kmeňové a iné stoky, prírodné, odtokové a odpadové hydrotechnické tunely, ... štôlne určené na zavlažovanie alebo odvodňovanie územia),
  - líniové stavby energetické (telkomunikačné, kábelové, parovody, horúcovody, teplovody, kolektory, t. j. štôlne pre spoločné vedenie mestských .... sietí);
- d) halové a plošné podzemné stavby hydrocentrály, zásobníky na ropu, plyn, sklady, garáže, halové podchody, objekty zdravotnícke, napr. nádrže, čistiace stanice, objekty obrany štátu, civilnej ochrany).

Pohotovosť

schopnosť objektu byť v stave plniť požadovanú funkciu v daných podmienkach, v danom časovom okamžiku alebo intervale, pri zaistení požadovaných vonkajších podmienok. Vonkajšie prostriedky sú prostriedky komplexnej starostlivosti. Pohotovosť je komplexná vlastnosť objektu obsahujúca bezporuchovosť, udržiavateľnosť a zaistenosť údržby.

Popis objektu ochrany

zhromaždenie všetkých informácií o danom objekte, ktoré sú významné z hľadiska jeho ochrany. predovšetkým ide o stavebnú dokumentáciu objektu, kontrolovanú so skutočným stavom; popis dislokácie objektu a jeho vzťahy na okolité objekty a priestranstvá; zhodnotenie stavu klasickej ochrany objektu; režimovú štúdiu objektu, ktorá predstavuje súbor obmedzení pre budúci zabezpečovací systém.

Portálový žeriav

žeriav, ktorý má horizontálny nosník pripevnený na nohách, ktoré sú pevné, alebo sa pohybujú na pevnej koľaji alebo na pneumatikách s relatívne obmedzenou možnosťou manévrovania. Náklad sa môže pohybovať vodorovne, zvislo a do strany.

Porucha

jav spočívajúci v ukončení prevádzkyschopného stavu objektu (napr. dopravného prostriedku).

- ☞ jav spočívajúci v ukončení schopnosti technického objektu plniť požadované funkcie pri stanovených parametroch. Odchýlky od technických podmienok indikujú chybu (resp. poškodenie), ktorá môže byť z hľadiska funkcie technického systému významná alebo nevýznamná. Prvá vedie k poruche objektu, druhá iba naruší bezchybnosť objektu pri zachovaní jeho prevádzkyschopnosti. Niektoré nevýznamné chyby, resp. poškodenia môžu časom prerásť do kategórie významných a tým vyvolať poruchu objektu.
- ☞ závažný prejav opotrebenia, ktorý znemožňuje ďalšie využívanie techniky a vyžaduje okamžité odstránenie z prevádzky a vykonanie opravy.

Poskytovateľ náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia (náhrady)

osoba, ktorá je povinná poskytnúť náhradu podľa osobitných prepisov.

Posúdenie rizika

postup použitý na odhad rizík, ich vyhodnotenie a na analýzu alternatív.

Poškodenie na zdraví

poškodenie zdravia spôsobené úrazom, chorobou z povolania alebo iným poškodením zdravia.

Poškodený

osoba, ktorá utrpela poškodenie na zdraví.

Používanie pracovného prostriedku

každá činnosť týkajúca sa pracovného prostriedku, napr. zapínanie, vypínanie, používanie, preprava, oprava, prestavba, údržba alebo starostlivosť o pracovný prostriedok vrátane čistenia.

Povolená rýchlosť

Najvyššia dovolená rýchlosť na pozemnej komunikácii stanovená pravidlami cestnej premávky.

Pozemná kombinovaná doprava

kombinovaná doprava po železnici a ceste. V slovenčine termín pozemná kombinovaná doprava neznamená kombinovanú dopravu vo všeobecnom význame, ale osobitne prepravu cestných návesov na železničných vozňoch.

Pozemná komunikácia

komunikácia určená najmä na pohyb dopravných prostriedkov a cyklistov, chodcov. Podľa dopravného významu a technickej hodnoty s apozemné komunikácie triedia na:

- cestné komunikácie: diaľnice, rýchlostné cesty a cesty,
- miestne komunikácie,
- účelové komunikácie.

Pozemný kontajner

kontajner, ktorý spĺňa požiadavky vyhlášok UIC a ktorý sa používa v kombinovanej doprave železnica – cesta.

Pôsobenie vonkajších mechanických síl

plastická makrodeformácia materiálu spôsobená spravidla preťažovaním alebo poddimenzovaním súčasti.

Práca vo výške a nad voľnou hĺbkou

práca a pohyb zamestnanca, pri ktorom je ohrozený pádom z výšky, do hĺbky, prepadnutím alebo zosunutím.

Pracovné podmienky

fyzikálne, chemické, biologické, fyziologické, psychologické a sociologické faktory pôsobiace na zdravie a pracovnú výkonnosť človeka v pracovnom procese, sú ovplyvňované režimom práce, odpočinkom a technickým stavom pracovného prostredia.

Pracovný prostriedok

stroj, zariadenie, prístroj alebo nástroj, ktorý sa používa pri práci.

Pracovný čas

časový úsek, v ktorom je zamestnanec k dispozícii zamestnávateľovi, vykonáva prácu a plní povinnosti v súlade s pracovnou zmluvou.

Pracovný úraz

poškodenie zdravia, ktoré bolo zamestnancovi spôsobené pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním nezávisle od jeho vôle krátkodobým, náhlým a násilným pôsobením vonkajších vplyvov.

Pravdepodobnosť

viarhodnosť alebo stupeň výskytu jednotlivých javov v danom časovom období.

- *Objektívna pravdepodobnosť*: pravdepodobnosť stanovená na základe štatistických dát alebo s použitím teoretických argumentov.
- *Subjektívna pravdepodobnosť*: pravdepodobnosť stanovená na základe intuície alebo skúsenosti.

Prehliadka

zhodnotenie technického stavu ŽDV a jeho častí pohľadom čo do úplnosti, známkopotrebovania, poškodenia alebo akéhokoľvek narušenia. Pritom sa predpokladá stanovený stupeň rozobratia vozidla alebo jeho častí podľa popisu činností a rozsahov prác uvedených v zborníkoch výkonových noriem a v technologických postupoch (nemyslí sa týmto údržbový stupeň M a V).

Prechodnica

krivka, ktorá tvorí plynulý prechod medzi úsekom koľaje s odlišnou krivosťou. Podľa polohy sa rozlišuje prechodnica:

- *krajná* (ak leží medzi priamym úsekom trate a oblúkom),
- *medzil'ahlá* (medzi dvoma oblúkmi).

Prekládka

presunutie intermodálnej nákladovej jednotky z jedného dopravného prostriedku na iný.

Prekládková koľaj

koľaj, na ktorej sa prekladajú intermodálne nákladové jednotky.

Prenesenie rizika

zdieľanie záťaže straty alebo výhody zisku s iným partnerom.

Preprava

súhrn činností, ktorými sa priamo uskutočňuje premiestňovanie osôb a vecí (nákladov) dopravnými prostriedkami alebo dopravnými zariadeniami.

Prepravca

subjekt, ktorý používa prepravu najmä ako odosielateľ alebo prijímateľ zásielky. Je zodpovedný za vhodnosť a odbornú spôsobilosť dopravcu a sprievodcu na sprevádzania zásielky.

☞ súhrnný názov pre odosielateľa a príjemcu tovaru. Svoje požiadavky po dopravných službách vyjadruje dopytom na trhu dopravy. Prepravca je fyzická alebo právnická osoba, pre ktorú sa preprava zabezpečuje.

Prepravná kapacita

maximálny počet osôb alebo objem substrátov, ktoré možno prepraviť za jednotku času po danej dopravnej ceste dopravnou technikou.

Prepravná špička

určité obdobie, v ktorom sa výrazne zvyšuje prepravný objem nad priemer sledovaného obdobia.

Prepravná zmluva

zmluva medzi dopravcom a prepravcom.

Prepravné podmienky

legislatívne ustanovenia, ktorými sú pri doprave pre cudzie potreby upravené práva a povinnosti zúčastnených osôb a organizácií. Každý druh dopravy má svoje prepravné podmienky a tie môžu byť vnútroštátne a medzinárodné.

Prepravný poriadok

právny predpis, ktorým sú stanovené podmienky pri realizácii určitého druhu dopravy.

Prepravný prúd

vymedzuje počet osôb alebo množstvo substrátov v danom období medzi dvoma miestami určitým smerom.

Prepravný vzťah

označuje právny vzťah medzi dopravcom a prepravcom pri preprave.

Presto

stav, pri ktorom technika v dobe svojho používania nie je v prevádzke a neplní predurčené a požadované funkcie. Príčinou môže byť porucha, realizácia preventívnej údržby, prerušenie pracovnej činnosti keď nepožadujeme pracovný výkon, nezaistenosť vonkajších zdrojov komplexnej starostlivosti.

Prevádzka

stav, v ktorom technika vykonáva požadované funkcie a čerpá zásobu prevádzkových jednotiek (používané).

☞ stav, pri ktorom objekty v dôsledku svojej činnosti spotrebovávajú zásobu prevádzkových jednotiek vo forme napr. motohodín (Mh), kilometrov (km), vystrelených rán (ks) a pod.

Prevádzková diagnostika

časť technickej diagnostiky určená k zabezpečeniu spoľahlivej prevádzky objektu diagnostiky o používateľa. Predmetom skúmania je pre ňu objekt (napr. vozidlo) ako celok. Pri realizácii diagnostického procesu nie sú z objektu diagnostiky vynímané žiadne prvky. Demontážne práce sú vykonávané celkom výnimočne, spravidla k zabezpečeniu prístupnosti ku kontrolným bodom. Prevádzková diagnostika sa ďalej delí na diagnostiku *funkčnú*, *profylaktickú* a *opravárenskú*.

Prevádzkové parametre

druhom diagnostického signálu, ktoré charakterizujú stav objektu nepriamo. Vyjadrujú vlastnosti objektu, prípadne vonkajšie prejavy zmeneného technického stavu (teplota, spotreba paliva, účinnosť, výkonnosť). Ich veľkou výhodou je, že nevyžadujú demontáž prvkov. Na druhej strane ich nedostatkom je, že sú použiteľné len u objektov, ktoré sú prevádzkyschopné.

Prevádzkový poriadok

súhrn opatrení na ochranu zdravia zamestnanca a na ochranu verejného zdravia v zariadení, v ktorom existuje riziko poškodenia zdravia.

Prevádzky schopný stav objektu

taký v ktorom je objekt schopný plniť určené funkcie a dodržiava hodnoty parametrov v medziach predpísaných technickou dokumentáciou môžeme ho nazývať aj bezporuchový stav. Opakom prevádzkyschopného stavu je stav, ktorý spôsobuje jav nazývaný porucha alebo poškodenie.

Prevencia

system opatrení plánovaných a vykonávaných vo všetkých oblastiach činnosti zamestnávateľa, ktoré sú zamerané na vylúčenie alebo obmedzenie rizika a faktorov podmienajúcich vznik pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce a určenie postupu v prípade bezprostredného a vážneho ohrozenia života alebo zdravia zamestnanca.

Prevýšenie koľaje

výškový rozdiel temien koľajnicových pásov v rovine priečného rezu. Maximálna hodnota prevýšenia v trati normálneho rozchodu je 150 mm.

Priama (monomodálna) preprava

preprava jedným druhom dopravy.

Priecestie

úrovňové križovanie pozemnej komunikácie s komunikáciou na koľajovú dopravu. Na úrovňové križovanie pomenej komunikácie so železnicou, označené, prípadne zabezpečené podľa pravidiel cestnej premávky, sa používa názov železničné priecestie.

Priehradový most

most, ktorého hlavnú nosnú konštrukciu v hlavnom mostnom poli tvorí výhradne priehradový hlavný nosník.

Priepust

mostný objekt, prípadne jeho časť s kolmou svetlosťou mostného otvoru do 2,00 m vrátane, slúžiaci väčšinou na priečne prevedenie stálych alebo občasných vôd a iných vedení telesom komunikácie.

Prieskum

činnosť majúca za cieľ získať dostatočné, spoľahlivé a včasné informácie (údaje) o aktuálnom stave a rozsahu poškodenia, respektíve zničenia komunikácie (objektu).

Priestor s nebezpečenstvom výbuchu

priestor, v ktorom sa výbušná atmosféra môže vyskytnúť v množstve vyžadujúcom opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov.

Priestor bez nebezpečenstva výbuchu

priestor, v ktorom sa nepredpokladá výskyt výbušnej atmosféry v množstve vyžadujúcom opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov.

Príjemca

osoba alebo spoločnosť, na meno ktorej je dodaný tovar.

Prípravné práce

práce chemické, žienijné a opravárenské (odmorenie, odmínovanie, úprava prístupov, práce potápačské, oprava podvozku poškodeného vozidla atď.), ktoré zabezpečujú vyslobodenie, vlečenie alebo prevoz poškodenej techniky.

Prípustná intenzita dopravného prúdu

intenzita dopravného prúdu, ktorej hodnota zodpovedá podmienkam pre zachovanie určitej vyžadovanej jazdnej rýchlosti.

Príves

bezmotorové nákladné vozidlo na prepravu tovarov, okrem návesu, určené na pripojenie za motorové nákladné vozidlo.

Projektovanie pozemných komunikácií

činnosť, ktorej výsledkom je návrh vybraného priestorového priebehu trasy pozemnej komunikácie v procese hľadania optimálneho riešenia v daných prírodných, dopravných a hospodársko-technických podmienkach, s návrhovými prvkami podľa technických predpisov a pri zohľadnení ekonomicky efektívneho riešenia.

Provizórny most

most, s ktorého odstránením alebo nahradením iným mostom, priepustom alebo násypom sa uvažuje už pri jeho stavbe. Podľa predpokladanej doby použitia sa provizórne mosty delia na:

- *krátkodobé* (postavené na dobu do 5 rokov),
- *dlhodobé* (postavené na dobu dlhšiu ako 5 rokov).

R

Radič

zariadenie na signalizačnom reze PDZ, ktoré sa skladá zo spínacej skrine a riadiacej elektroniky na správnu a bezpečnú činnosť; základná elektronika sa skladá z pripojenia na zdroj poistiek, ističov, transformátorov, kontrolných a spínacích zariadení, zo zariadenia na spätné hlásenie, z riadiaceho automatu, komunikačného adaptéra, zo zariadenia na manuálnu obsluhu a kontrolu a z prenosových zariadení; jeho úlohou je riadiť signálne obrazy a textové informácie jedného alebo viacerých rezov PDZ.

Razenia tunela

súhrnný názov pre rozpojovanie horniny (mechanicky alebo trhaním), naloženie, odvoz rúbaniny a dočasné vystrojenie bez odstránenia nadložia.

☞ pracovný postup pozostávajúci z prípravných prác, z rúbania a z výstroja výrubu.

Rekonštrukcia

konštrukčný a technologický zákrok, ktorý má vplyv na zmenu technických vlastností a parametrov techniky, alebo mení funkciu a účel použitia techniky. Rekonštrukcie môžu byť súčasťou ktorejkoľvek opravy.

Rekonštrukcia komunikácie (objektu)

realizácia naplánovaných stavebných činností za účelom zmeny (najčastejšie skvalitnenia) terajších vlastností komunikácie (objektu).

Riadiaci systém dopravy

inteligentný dopravný riadiaci systém umožňujúci centralizované komplexné riadenie a organizáciu dopravných prúdov prostredníctvom zariadení dopravy, a to na základe údajov zo zariadení dopravného prieskumu, meteorologických zariadení, uzatvoreného televízneho okruhu a pokynov operátora.

Riadiaci systém svetelnej signalizácie

inteligentný dopravný riadiaci systém umožňujúci centralizované komplexné riadenie dopravy na úrovňových križovatkách pozemných komunikácií v určitej geografickej oblasti prostredníctvom zariadení cestnej svetelnej signalizácie.

Riziko

pojmem na označenie skutočnosti, že existuje potenciálna možnosť narušenia bezpečnosti. Je to kvantitatívne a kvalitatívne vyjadrenie ohrozenia, stupeň alebo miera ohrozenia, je to kombinácia pravdepodobnosti výskytu špecifikovaného javu (nebezpečnej udalosti) P a jeho (ich) následku N.

$$R=f(P;N)$$

- Akceptovateľné riziko: miera rizika, ktorú je možné podstúpiť.
- Zostatkové riziko: miera rizika, ktorú nie je možné úplne eliminovať.

Podľa príčin, ktoré ich vyvolávajú alebo príznakov ich možno rozdeliť na:

- Kriminálne;
- Personálne;
- Technické;
- Technologické;
- Environmentálne.

- ☞ pravdepodobnosť vzniku poškodenia zdravia zamestnanca pri práci a stupeň možných následkov na zdraví.
- ☞ potenciálna možnosť narušenia bezpečnosti systému, objektu alebo procesu. Je to pravdepodobnosť vzniku krízového javu a jeho dôsledku.

„Ro-Ro“ nájazdová rampa

rovná alebo šikmá, plocha zvyčajne s nastaviteľnou výškou, ktorá umožňuje vjazd alebo výjazd cestných vozidiel na alebo z plavidla alebo železničný vozeň.

Ročný priemer intenzít dopravy počas maximálnej špičkovej hodiny

priemerná hodnota intenzity dopravy počas maximálnej špičkovej hodiny v pracovných dňoch, uvažovaná za 12 po sebe idúcich kalendárnych mesiacov.

Rozchod koľaje

vzdialenosť vnútorných (pojazdných) hrán hláv koľajníc, meraná 14 mm pod ich temenom. Podľa rozchodu sa rozlišujú železničné trate:

- s normálnym rozchodom (1435 mm),
- so širokým rozchodom (1520 mm, 1524 mm, 1668 mm),
- s úzkym rozchodom (760 mm, 900 mm, 1000 mm, 1067 mm).

- ☞ vzdialenosť medzi koľajnicami meraná medzi vnútornými hranami koľají.

Rozpätie mosta

vzájomná vzdialenosť dvoch susediacich teoretických bodov podopretia nosnej konštrukcie mosta alebo konštrukčného dielu.

Ručná manipulácia s bremenami

akékoľvek premiestňovanie alebo nesenie bremena jedným alebo viacerými zamestnancami, vrátane jeho zdvíhania, podopierania, ukladania, tlačenia, ťahania, alebo iného pohybovania, ktoré z dôvodu vlastností bremena alebo nepriaznivých ergonómických faktorov predstavujú riziko poškodenia zdravia, najmä chrbtice zamestnancov.

Ručná nakládka

nakládka bez použitia mechanizačných prostriedkov.

Ručný signál

predpísaný pohyb alebo poloha ramien alebo rúk na usmernenie zamestnancov a iných osôb, ak vykonávajú činnosť, ktorá môže ohroziť bezpečnosť alebo zdravie.

S

Sieť pozemných komunikácií

územne ohraničený súbor pozemných komunikácií. Podľa spoločných určujúcich znakov a podľa významu a použiteľnosti rozoznávame:

- diaľničnú sieť,
- cestnú sieť,
- sieť miestnych a účelových komunikácií.

Sklad

budova špeciálne skonštruovaná na príjem, skladovanie, manipuláciu, opravy a zasielanie výrobkov na predaj.

Skladací kontajner

kontajner, z ktorého po vyprázdnení možno zložením vytvoriť objemovo menšiu jednotku.

Skladba dopravného prúdu

podiel jednotlivých druhov vozidiel z ich celkového počtu v určenom čase a úseku pozorovanej komunikácie (podobne skladba jazdného prúdu, cestnej premávky).

Sklon koľaje

pozdĺžny sklon koľaje na širšej trati a v staniach meraný od vodorovnej roviny. Udáva sa v promile (‰).

☞ sklon, v ktorom sú koľaje odklonené od vodorovnej roviny.

Smerovo vyhradená komunikácia

jednosmerná pozemná komunikácia, alebo obojsmerná pozemná komunikácia, na ktorej je dopravným značením zakázané použitie protismerného jazdného pruhu na predchádzanie.

Smerový polygón trasy

lomená čiara určujúca základné smerové zmeny trasy pozemnej komunikácie.

Spodná stavba mosta

časť mosta tvorená základom, podperami, mostnými krídlami, závernými múrmi eventuálne ľadolamami.

Spoločná havária

ustanovenie plavebného práva, podľa ktorého sa úmyselne a účelne urobené škody a výdavky spojené s opatreniami na záchranu lode a nákladu rozvrhnú na vlastníkov zachránených hodnôt.

Spôsob života

správanie sa človeka, ktorého základom je vzájomné pôsobenie životných podmienok, osobnostných vlastností, sociálnych faktorov a ekonomických faktorov.

Spôsobilá a náležite poučená osoba

osoba, ktorú vodič poučil o požadovanom úkone a ktorá svojím vekom a rozumovou vyspelosťou má dostatočné predpoklady na to, aby v konkrétnej situácii riadne zabezpečila stanovený cieľ.

Sprevádzaná preprava

intermodálna preprava celého cestného vozidla aj s jeho posádkou.

Starnutie materiálu

ako komplex vnútorných pochodov v materiáli, ktorých pôsobením vznikajú nežiaduce a spravidla aj trvalé zmeny pevnosti alebo iných vlastností nezávisle na používaní, ale iba v závislosti na čase (veku materiálu).

☞ súhrn vnútorných dejov v materiáli, vyvolaných striedavým prevádzkovým namáhaním, striedaním teplôt, metalurgickými pochodmi za nízkych teplôt apod., ktoré prebiehajú pozvoľna v čase bez ohľadu na používanie či nepoužívanie súčasti a vedú k postupným zmenám pevnosti, tvaru a iných konštrukčných a prevádzkových vlastností.

Stav núdze

obdobie, počas ktorého sa prejavuje výrazný nedostatok základných životných potrieb v dôsledku ohrozenia alebo v dôsledku pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti.

Stavby železničného spodku

súhrnný názov pre priepusty, mosty, tunely, oporné, zárubné a obkladné múry, galérie i ochranné a regulačné stavby, ktoré zabraňujú poškodzovaniu mostov alebo priepustov, podmáčaniam a podomieľaniu opôr a múrov alebo vymieľaniu násypu.

Stupeň automobilizácie

počet obyvateľov určitého územného celku pripadajúci na jeden osobný automobil.

Stupeň motorizácie

počet obyvateľov určitého územného celku pripadajúci na jedno motorové vozidlo.

Superkapacitný kontajner

kontajner presahujúci rozmery podľa normy ISO. Tieto rozmery sa môžu meniť napr. dĺžka 45´ (13,72 m), 48´ (14,64 m) a 53´(16,10 m).

Svetelne riadená križovatka

úrovňová križovatka, na ktorej cestnú premávku riadi svetelné signalizačné zariadenie.

Svetelné signalizačné zariadenie

bezpečnostné zariadenie na riadenie cestnej premávky, ktorým sú vytvárané svetelné intervaly na bezpečné pohyby vozidiel pomocou určitého systému a spôsobu riadenia dopravy.

Svetlosť mostného otvoru

vodorovná vzdialenosť medzi lícami podpier, ktoré ohraničujú po stranách mostný otvor. Podľa úrovne, v ktorej sa meria sa rozoznáva svetlosť horná, dolná, medziľahlá a podľa smeru, v ktorom sa meria svetlosť kolmá a šikmá.

Svetlý prierez tunela

vnútorný voľný prierez dopravného tunela označovaný aj ako prechodový prierez. Pri hydrotechnických tuneloch (štôľňach) ako prietokový prierez.

Systém riadenia dopravy pomocou PDZ

súbor zariadení na zber a spracovanie informácií, na rozhodovanie, tvorbu povelov (informácií, príkazov, zákazov alebo výstrah) a jeho zobrazenie; zahŕňa panely premenných značiek, detektory dopravy, meteorologické stanice, zariadenia na zoskupovanie, spracovanie a prenos údajov, riadiace a prepínacie zariadenia, zariadenia na kontrolu prevádzky systému.

Systém rýchleho varovania

súhrn opatrení chrániacich verejné zdravie v prípade ohrozenia.

S

Šachta

úzký zhruba zvislý otvor určený na vetranie, dopravu alebo časť trativodu s otvorom na povrchu terénu.

Šírka mosta

najmenšia priečna vzdialenosť medzi vonkajšími lícami oboch mostných ríms, pri mostoch bez ríms medzi vonkajšími plochami, prípadne hranami nosnej (nie iba hlavnej nosnej) konštrukcie.

Školenie o BOZP

system oboznamovania zamestnancov so zreteľom na vykonávané práce, pracoviská a iné okolnosti s príslušnými predpismi BOZP, zásadami bezpečného správania sa na pracovisku, bezpečnými pracovnými postupmi a overenia ich vedomostí.

Špičkový interval

čas dlhší ako jedna hodina, v ktorom je výrazne vyšší počet cestujúcich. Uvažuje sa zväčša v MHD, hromadnej doprave, ale možno ho vyjadriť aj pre individuálnu automobilovú dopravu.

Štátna dopravná politika

cieľavedomé pôsobenie štátu na koordinovaný a proporcionálny rozvoj všetkých druhov dopravy v rámci dopravnej sústavy štátu.

Štruktúrne parametre

diagnostické signály, ktoré priamo charakterizujú úroveň prevádzkyschopnosti objektu. Vyjadrujú v danom okamihu prevádzky rozsah defektov funkčných plôch, t.j. rozsah vonkajšieho prejavu mechanizmov poruchy (veľkosť opotrebenia, vôľu, polomer ostria, geometriu povrchu). Sú najkvalitnejším diagnostickým signálom. Lahko sa však získavajú len u ľahko prístupných prvkov zložitých objektov. U vnútorných prvkov je nutná demontáž. Sú nevyhnutným podkladom pri rozhodovacej činnosti pri oprave. V porovnaní s prevádzkovými parametrami presnejšie vyjadrujú stav objektu.

T

Technická a špeciálna príprava osôb

forma vzdelávania a výcviku vykonávaná s cieľom osvojiť si potrebný rozsah vedomostí, schopností a návykov zo všetkých oblastí komplexnej starostlivosti.

Technická diagnostika

obecná náuka o zisťovaní porúch, alebo celkového technického stavu zariadení. STN 01 0105 ju definuje ako odbor zaoberajúci sa metódami a prostriedkami zisťovania technického stavu objektu. Podľa tejto normy diagnostický systém je organizovaný systém tvorený :

- diagnostickými prostriedkami,
- objektom diagnostiky,
- obsluhou diagnostického systému.

Technická ochrana

spôsob ochrany listín a dokumentov, ktorý spočíva vo vytvorení technických znakov na listine tak, aby bolo maximálne sťažené jej falšovanie a pozmeňovanie.

Technický prieskum

Prieskum, ktorého cieľom je miesto poškodenej techniky, jej technický stav, približný rozsah prípravných prác a potrebu technických prostriedkov. Pri technickom prieskume je treba vyhľadať a určiť odsunovú cestu.

Technológia „Ro-La“

preprava celých cestných vozidiel vo vlaku, v ktorom sa používajú špeciálne železničné vozne so zníženou podlahou v celej svojej dĺžke. Označuje sa ako „pohyblivá cesta“.

Telematika

veda a technika komunikácie informácií. V jej vývoji dominuje integrácia počítačov a komunikačných prostriedkov. Dopravná telematika slúži k plánovaniu, riadeniu a kontrole dopravných procesov. Ide v nej predovšetkým o prenos dopravných informácií medzi dopravnou sieťou a dopravnými prostriedkami (posádkami, vodičmi, dispečingom, bezpečnosťou službou), ktorý umožňuje optimalizovať pohyb dopravných prostriedkov. Tým sa zvyšuje kapacita dopravy, bezpečnosť prevádzky a znižujú nežiaduce účinky na životné prostredie.

Teleso pozemnej komunikácie

konštrukcia pozemnej komunikácie, ktorú tvoria:

- zemné teleso,
- vozovka,
- krajnice,
- odvodňovacie zariadenie.

Tepelná degradácia materiálu

radikálna zmena fyzikálno-mechanických vlastností materiálu vyvolaná teplotou. Vyskytuje sa hlavne u plastov a kompozitných materiálov na báze plastov.

☞ radikálny rozklad materiálov pôsobením tepelnej energie.

Terminál

miesto prispôbené na prekladanie a skladovanie intermodálnej nákladovej jednotky.

Terorizmus

súhrn antihumánnych metód hrubého zastrašovania politických odporcov hrozbou sily a užitia rôznych foriem násilia. Vedľa individuálneho terorizmu existuje terorizmus skupín, niektoré koordinujú svoju činnosť na medzinárodnej úrovni (medzinárodný terorizmus).

☞ systematické páchanie násilia s cieľom vyvolať strach, umožňujúce dosiahnutie politických cieľov. Za terorizmus sa považuje každé nezákonné použitie sily a násilia proti osobám alebo majetku so zámerom zastrašiť vládu, civilné obyvateľstvo či jeho určitú skupinu a tým dosiahnuť určité politické alebo spoločenské ciele.

TEU

ekvivalentná jednotka veľkosti 20'. Normalizovaná prepravná jednotka, ktorá vychádza z kontajnera ISO radu 1 veľkosti 20'(6,1m), ktorá sa používa ako štatistická jednotka na meranie prepravných prúdov a kapacít. Normalizovaný kontajner dlhý 40' sa rovná dvom TEU.

Tieseň

stav, pri ktorom je bezprostredne ohrozený život, zdravie, majetok alebo životné prostredie a postihnutý je odkázaný na poskytnutie pomoci.

Tranzitná doprava

doprava, ktorá má svoj zdroj aj cieľ mimo danej oblasti.

☞ doprava cez určitý územný obvod, v ktorom nie je jej východiskové ani cieľové miesto.

Trasa pozemnej komunikácie

priestorová čiara udávajúca smerový a výškový priebeh pozemnej komunikácie.

Trat'

jedna alebo viac prilahlých dopravných koľají tvoriacich dopravnú cestu medzi dvomi bodmi. Ak úsek siete obsahuje dve alebo viac tratí vedľa seba, tak je na úseku toľko tratí ako trás, pre ktoré sú koľaje výlučne vyhradené.

Trenie a opotrebenie funkčných plôch

v zmysle STN 01 5050 chápané ako zložitý fyzikálno-chemický proces, spôsobený spravidla trením; je založený na fyzikálnych a chemických zmenách povrchových vrstiev pri ich vzájomnom pôsobení (pri pôsobení funkčného povrchu a opotrebovávajúceho média).

Trhlina

porušenie homogenity materiálu v časti prierezu.

Truska

zničená alebo silne poškodená časť konštrukcie alebo celá konštrukcia, ktorú nie je možné (alebo efektívne) pri obnove využiť.

Trvalý most

most, s ktorého odstránením alebo nahradením sa neuvažuje už pri jeho stavbe.

Tunel

podzemný objekt s prierezom väčším ako 16 m² tvaru dlhej, zhruba vodorovnej chodby. Skladá sa zo vstupných objektov, vytvorených ako portály a z pozdĺžnej tunelovej rúry. Obdobný podzemný objekt s prierezom menším ako 16 m² sa nazýva štôlna.

Tunelovanie

súhrn prác pri stavbe razených tunelov a podzemných objektov bez otvorenia (narušenia) nadložia. Pozostáva z rúbania a vystrojovania výrubu.

Tunelový portál

vstupný objekt, ktorým sa začína a končí dopravný tunel.

U

Udalosť

výskyt určitého súboru okolností.

Údržba

súhrn prác, ktorými sa komunikácie priebežne udržujú v technicky a prevádzkovo vyhovujúcom stave za každých poveternostných podmienok.

Udržovateľnosť

vlastnosť objektu spočívajúca v spôsobilosti objektu v daných podmienkach používania zostať alebo vrátiť sa do stavu v ktorom môže plniť požadované funkcie ak sa vykonáva údržba v daných podmienkach a používajú určené postupy. Je to schopnosť objektu k predchádzaniu a zisťovaniu príčin vzniku porúch a k odstraňovaniu ich následkov predpísanou preventívnou údržbou a opravou. Je to vlastnosť zahrňujúca dve danosti vyjadrené pojmami podľa staršej literatúry - udržiavateľnosť a opraviteľnosť.

Úložný prah

časť mostnej podpery tvorená súvislým prahom, na ktorý sa prenášajú priamo podperové tlaky radu ložísk alebo radu hlavných nosníkov, ak sú uložené bez ložísk. Pri bárkach sa prah označuje názvom stativo.

Únava materiálu

nežiaduce zníženie pevnostných charakteristík materiálu vplyvom dynamického namáhania meniaceho smer, zmysel a veľkosť, vyvolávaného mechanickými a tepelnými vplyvmi.

Únos lietadla

protiprávne konanie za použitia násilia alebo hrozby násilím, ktoré smeruje k zmocneniu sa lietadla alebo k získaniu kontroly nad lietadlom.

Únosnosť mosta

horná medzná hodnota vnútorných síl v rozhodujúcom priereze. Po jej prekročení dôjde k narušeniu mostnej konštrukcie alebo jej stability, vylučujúcemu jej ďalšie používanie bez rekonštrukčných zásahov.

Upokojená komunikácia

miestna komunikácia, z ktorej je úplne alebo čiastočne vylúčená prejazdná motorová doprava a do ktorej za určitých podmienok môže vchádzať cieľová alebo len obslužná doprava.

V

Variácia dopravného prúdu

zmena intenzity, skladby, hustoty a rýchlosti dopravného prúdu v priebehu času.

Veľkokapacitný kontajner

kontajner dlhý a široký podľa normy ISO, ale s výškou 9' 6'' (2,9 m). Tieto veľké kontajnery boli zahrnuté do revidovanej normy ISO.

Verejné zdravie

úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti a ekonomickej úrovni spoločnosti.

Verejné zdravotníctvo

systém zameraný na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia.

Vertikálna nakládka a vykládka „Lo-Lo“

vertikálna nakládka alebo vykládka intermodálnych nákladových jednotiek pomocou zdvíhacieho zariadenia na loď.

Vlečka

priame železničné pripojenie k podniku.

Vodiaci prúžok

šírkový prvok koruny cestnej komunikácie, ktorý opticky ohraničuje jazdný pás, dopravný ostrovček.

Vozíkový dopravník

mechanické zariadenie na dopravu sypkého i kusového materiálu pomocou spojených vozíkov jazdiacich po koľajniciach; vozíkové dopravníky sa rozdeľujú podľa pojazbovej roviny (podlahové, stolové), podľa úrovne ťažného prostriedku (nadúrovňové, podúrovňové, podvesné, rovinné) a podľa pripojenia vozíka na ťažný prostriedok (neodpojiteľné, odpojiteľné, vozíkové dopravníky s výhybkami).

Vozovka

spevnená časť pozemnej komunikácie určená na jazdu vozidiel. Skladá sa z:

- krytu,
- podkladu,
- ochranej vrstvy.

Výbuch

prudká oxidačná alebo rozkladná reakcia vyvolávajúca zvýšenie teploty, tlaku alebo oboch súčasne.

Výbušné prostredie

prostredie, v ktorom možno predpokladať výbušnú atmosféru.

Výhľadový koeficient

číselná hodnota, ktorou sa násobí sledovaný údaj na určenie jeho predpokladanej veľkosti vo výhľadovom období.

Výhybka

koľajové zariadenie umožňujúce prechod vozidiel z jednej koľaje na druhú bez prerušenia jazdy.

Vykládka

1. Vyloženie dopravného prostriedku, plavidla alebo lietadla.
2. Vylodenie nákladu.

Výklopný vozík

špeciálny vozík s vyklápacou korbou na prepravu hromadných sypkých materiálov.

Výkonová norma

predpis záväzne určujúci čas na vykonanie jednotkového množstva práce v určených podmienkach, dodržaní pracovného postupu a technického zabezpečenia.

Výmenná nadstavba

nákladová jednotka intermodálnej prepravy, ktorá nesie náklad, je optimalizovaná pre cestné nákladné vozidlo a je vybavená zariadením na preloženie medzi druhmi dopravy. Od kontajnerov sa odlišujú najmä v tom, že sú optimalizované na rozmery cestných vozidiel.

Takéto jednotky musia byť schválené UIC, aby sa mohli používať na železnici. Niektoré výmenné nadstavby sú vybavené sklopnými nohami, na ktorých jednotka stojí, keď nie je na vozidle.

Výnimočný stav

súbor opatrení štátu, ktorými možno na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území riadiť, obmedzovať a prispôbovať činnosť štátnych a samosprávnych orgánov a inštitúcií, hospodárskych subjektov a spoločenských organizácií, v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas obmedzovať základné práva a slobody a ukladať povinnosti, spresniť povinnosti a úlohy ozbrojených síl na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území, ak dôjde k hromadnému násilnému protiprávnemu konaniu, ktoré svojím rozsahom alebo následkami podstatne ohrozuje alebo narušuje bezpečnosť štátu, ak ho nemožno odvrátiť činnosťou orgánov verejnej moci a ak je znemožnené účinné použitie zákonných prostriedkov. Vyhlasuje ho prezident na návrh vlády SR a vzťahuje sa len na postihnuté alebo bezprostredne ohrozené územie.

Výrub

podzemný priestor vytvorený razením.

Výskumná a skúšobná diagnostika

časť technickej diagnostiky určená pre zabezpečenie úloh spojených s výskumom, vývojom a skúšaním objektu. Jednotlivé diagnostické metódy, alebo prostriedky výskumnej a skúšobnej diagnostiky môžu, ale nemusia byť pre zavedenie objektu do normálneho používania využité i v prevádzkovej, alebo dielenskej diagnostike.

Výstražné zariadenie

technologické zariadenie, ktoré je prostredníctvom detektorov schopne zistiť existenciu, alebo riziko vzniku určitého druhu nebezpečenstva pre život, zdravie a majetok osôb, pre funkčnosť iných systémov apod. a ktoré je schopne túto informáciu poskytnúť nadradenému systému, alebo priamo ohrozeným osobám (napr. účastníkom cestnej premávky).

Vystrojovanie tunela

stavebný proces za účelom zabezpečenia výrubu. Výstroj má nahradiť pôsobenie vyrúbanej horniny na líce výrubu a zabrániť alebo zmenšiť deformácie v horninovom prostredí v okolí výrubu.

Výška mosta

najväčší výškový rozdiel medzi niveletou mosta a medzi povrchom premostovanej pozemnej komunikácie, niveletou premostovanej dráhy, dnom vodného toku alebo nádrže, terénom atď.

Výškový polygón

lomená čiara určujúca základné výškové zmeny trasy pozemnej komunikácie.

Vzostupnica

krivka, ktorá tvorí plynulý prechod medzi úsekom bez prevýšenia a úsekom koľaje s prevýšením.

- ☞ priestorová čiara tvoriaca plynulý výškový prechod medzi úsekom koľaje bez prevýšenia a úsekom s prevýšením, alebo medzi úsekmi koľaje s rozdielnymi hodnotami prevýšenia. Prichádza do úvahy v koľajnicovom páse, ktorého poloha je voči druhému pásu tej istej koľaje zvýšená.

Z

Zaistenosť údržby

vlastnosť systému vystihujúca schopnosť organizácie poskytujúcej údržbu zaistiť podľa požiadaviek v daných podmienkach prostriedky potrebné pre údržbu podľa určenej koncepcie údržby. Dá sa chápať aj ako schopnosť zabezpečenia komplexnej starostlivosti v oblasti personálnej, materiálovej, organizačnej a pod.

Zamestnanec

fyzická osoba, ktorá v pracovnoprávnom vzťahu alebo obdobnom pracovnom vzťahu vykonáva pre zamestnávateľa závislú prácu podľa jeho pokynov za mzdu alebo za odmenu, alebo žiak učilišťa, žiak odborného učilišťa, žiak strednej školy pri praktickom vyučovaní a študent vysokej školy pri praktickej výučbe.

Zamestnávateľ

fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá zamestnáva fyzickú osobu v pracovnoprávnom vzťahu alebo v obdobnom pracovnom vzťahu, alebo uskutočňuje praktické vyučovanie žiakov učilišťa, žiakov odborného učilišťa, žiakov strednej školy a študentov vysokej školy.

Zásah

súhrn nevyhnutných úkonov a opatrení záchranných zložiek integrovaného záchranného systému, ktoré súvisia s neodkladným poskytnutím pomoci v tiesni.

☞ súbor činností príslušníkov Hasičského a záchranného zboru, zamestnancov a členov hasičských jednotiek, protipožiarnych hliadok a fyzických osôb zameraných na zdolávanie požiarov a vykonávanie záchranných prác pri živelných pohromách a iných mimoriadnych udalostiach na účely záchrany osôb, zvierat a majetku alebo ochrany životného prostredia.

Zasielateľ

subjekt obstarávajúci pod vlastným menom na vlastné riziko a na účet svojho príkazu prepravu zásielok z miesta A do B, prípadne uskutočňuje ďalšie úkony súvisiace s prepravou a to za odmenu a úhradu nutných nákladov.

☞ osoba, ktorá organizuje prepravu tovaru a/alebo súvisiace služby v mene odosielateľa.

☞ osoba alebo spoločnosť ktorá zverí tovar do starostlivosti iných (zasielateľ alebo operátor) na dodanie príjemcovi.

Zásielka

tovar, poslaný na základe jednej zmluvy o preprave. V kombinovanej doprave, sa môže táto definícia použiť na štatistické účely, na meranie prepravných jednotiek alebo cestných vozidiel. Zoskupovanie niekoľkých zásielok do plného zaťaženia sa nazýva konsolidácia alebo zoskupovanie.

Zásobovanie

proces, ktorým sa doplňujú organizácie technikou, materiálom a náhradnými dielmi na potrebnú hranicu.

Zaťaženie mosta

súhrn všetkých zaťažení a ostatných vplyvov vyvolávajúcich vnútorné napätie v mostnej konštrukcii. Vo výpočtoch sa uvažuje s normovými a výpočtovými zaťažzeniami, ktoré sa podľa doby trvania a podľa zmien veľkosti alebo zmyslu a smeru pôsobenia delia na stále a občasné (zaťažovacie vlaky, cestná doprava, mestská hromadná doprava, vietor atď.).

Zaťažiteľnosť mosta

horná medza hmotnosti občasného zaťaženia mosta stanovená pre vopred určené podmienky využitia materiálu, prípadne stability konštrukcie. Podľa spôsobu alebo dôsledkov zaťažovania sa rozlišuje zaťažiteľnosť mosta normálna, výhradná a výnimočná.

Závažná priemyselná havária

udalosť, akou je najmä nadmerná emisia, požiar alebo výbuch s prítomnosťou jednej alebo viacerých vybraných nebezpečných látok, vyplývajúca z nekontrolovateľného vývoja v prevádzke ktoréhokoľvek z podnikov, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 261/2002 Z. z. a ktorá vedie bezprostredne alebo následne k vážnemu poškodeniu alebo ohrozeniu života alebo zdravia ľudí, životného prostredia alebo majetku v rámci podniku alebo mimo neho.

Závesný dopravník

dopravník, ktorý prepravuje kusový materiál pod svojou vodiacou dráhou pomocou závesov ťahaných reťazou, lanom, oceľovou závitovkou a pod., umožňujúcich aj viacsmerný pohyb; závesné dopravníky rozdeľujeme podľa smeru pohybu unášacieho prostriedku (podvesné, priestorové), podľa konštrukčného usporiadania vodiacej dráhy (jednodráhové, dvojdráhové) a podľa ťažného prostriedku (reťazové, lanové, závitovkové).

Závesný dopravník s ťažnými vozíkmi

závesný dopravník, ktorého vozíky sú priamo spojené s nekonečným ťažným zariadením; používa sa na vodorovnú dopravu a dopravu v sklone.

Závesný rám

nastaviteľný rám na prekladacom zariadení, skonštruovaný na pripojenie k horným rohovým prvkom na intermodálnu nákladovú jednotku. Mnoho nastaviteľných rámov má sklopné ramená, ktoré sa vkladajú do spodných bočných otvorov na intermodálnej nákladovej jednotke.

Zdravie

stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody, nielen neprítomnosť choroby.

Zdrojová doprava

doprava vychádzajúca z určitého miesta alebo územného celku.

Zemné teleso

časť telesa pozemnej komunikácie vybudovaná z hornín a zemín predpísanou technológiou (zemnými prácami alebo spevnením podložia) do vopred určeného tvaru, závislého od terénu, nivelety, typu a vlastností materiálov. Rozoznáva sa:

- násyp,
- zárez,
- odrez.

Zóna nebezpečenstva

oblasť vnútri pracovného prostriedku alebo v okolí pracovného prostriedku, v ktorej je ohrozená bezpečnosť alebo zdravie zamestnanca, ak sa v nej nachádza.

Ž

Železničná sieť

organický súhrn všetkých tratí na určitom území (kontinente, štáte, regióne), respektíve ktoré spravuje jeden správca infraštruktúry. Z technického hľadiska železničnej trate zahrnuté do jednej železničnej siete nemusia mať rovnaký rozchod, nemusia byť elektrifikované jednou prúdovou sústavou. Jednotlivé traťové úseky môžu tvoriť jednokoľajové, dvojkoložajové alebo viackoložajové trate.

Železničné teleso

stavebná časť železnice tvorená železničným zvrškom a železničným spodkom (násypy, zárezy, mosty, tunely atď.), ktorá slúži priamo železničnej prevádzke.

Železničný oblúk

pôdorysná krivka, ktorou sa dosahuje plynulá smerová zmena železničnej trasy.

Železničný zvršok

konštrukcia jazdnej dráhy koľajových vozidiel, ktorá ich nesie a vedie. Je tvorená koľajnicami, koľajnicovými podperami s upevnením koľajníc a koľajovým lôžkom.

Žeriav s výložníkom

zdvíhací žeriav, kde je bremeno zavesené na lane spustenom z výložníka. Pri manipulácii s IPJ musí byť lano spojené s rohovými prvkami.

Živelná pohroma

mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k nežiaducemu uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl, pri ktorej môžu pôsobiť nebezpečné látky alebo pôsobia ničivé faktory, ktoré majú negatívny vplyv na život, zdravie alebo majetok. Živelné pohromy sú najmä: povodne a záplavy, prietrže mračien a krupobitia, požiare, víchrice, zosuvy pôdy, snehové kalamity a lavíny, zemetrasenia.

Životné podmienky

fyzikálne, chemické a biologické faktory životného prostredia vo vzťahu k zdraviu ľudí, podmienky bývania, odpočinku, telesnej kultúry, rekreácie, kultúry a iných záujmových činností, dopravy, poskytovania zdravotnej starostlivosti a poskytovania ďalších služieb, výživy a spôsobu stravovania, stavu a spôsobu používania predmetov prichádzajúcich do styku s požívatinami a predmetov bežného používania, podmienky na zdravý vývoj, výchovu, psychický a fyzický rozvoj detí a mládeže, ako aj každého jedinca.

Životnosť

schopnosť objektu plniť požadované funkcie do dosiahnutia medzného stavu pri určenom systéme používania a údržby. Životnosť neopravovaného výrobku je ukončená dosiahnutím prvej poruchy. Životnosť opravovaného výrobku je vlastnosť výrobku počas dlhého obdobia (s prestávkami na údržbu a prestojmi) zachovávať schopnosť byť v činnosti v predpísaných režimoch a prevádzkových podmienkach až do dosiahnutia medzného stavu. Medzný stav môže byť určený podľa podmienok zaisťujúcich bezpečnosť, alebo podľa ekonomických ukazovateľov.

ZOZNAM POŽITEJ LITERATÚRY

KALAŠOVÁ, A., PAĽO, J.: Dopravné inžinierstvo – organizácia a riadenie dopravy, ŽU v Žiline, EDIS – vydavateľstvo ŽU, 2003, ISBN 80-8070-076-1

KOVAČIK, J., LÁSKA, V., MÜLLEROVÁ, J.: Rekonštrukcia železničnej a cestnej siete pre špeciálne inžinierstvo, Žilina 2008,

MEDELSKÁ, V., JIRAVA, P., NOP, D., ROJAN, J.: Dopravné inžinierstvo, vydavateľstvo Alfa, Bratislava, 1991, ISBN 80-05-00737-X

MIKOLAJ, J., HOFREITER, L., MACH, V., MIHÓK, J., SELINGER, P.: Terminológia bezpečnostného manažmentu, Multiprint s. r. o., Košice, 2004, ISBN 80-969148-1-2

PETROVSKÝ, A.: Dopravný slovník, vydavateľstvo Alfa, Bratislava, 1983

PŘIBYL, P., JANOTA, A., SPALEK, J.: Analýza a řízení rizik v dopravě, Nakladatelství BEN – technická literatura, Praha, 2008, ISBN 978-80-7300-2140-0

SEIDL, M., ŠIMÁK, L., 2006: Doprava v krízových situáciách, Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra 2006, ISBN 80-8069-678-0
ŽSR S3 Železničný zvršok, NADAS, Praha, 1988

ŽSR S4 Železničný spodok, NADAS, Praha 1988

STN 73 6100 Názvoslovie pozemných komunikácií, SÚNMS, 1999, Bratislava

STN 73 6200 Mostné názvoslovie, SÚNMS, Bratislava, 1975

STN 01 8500 Základné názvoslovie v doprave

Terminológia kombinovanej dopravy, vypracovali UN ECE, Európska konferencia ministrov dopravy (ECMT), Európska komisia (EC), UNITED NATIONS - Organizácia spojených národov, New York a Geneva, 2001; dostupné na:
<http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=13201&lang=en>

Výkladový anglicko- slovenský slovník pre dopravnú štatistiku, Podľa dokumentu, ktorý bol vytvorený pracovnou skupinou IWG pre štatistiku v doprave EUROSTAT, ECMT, UNECE; dostupné na: <http://www.telecom.gov.sk>

Terminologický slovník krízového riadenia a zásady jeho používania, Bratislava 2005

Technické podmienky: Zariadenia, infraštruktúra a systémy technologického vybavenia pozemných komunikácií, TP 09/2008, MDPT SR

<http://www.btspo.sk/zakony/Slovník.pdf>

<http://data.juls.savba.sk/>

VECNÝ REGISTER

A

Akustický signál – 7

ACTS – 7

ADR – 7

AGV – 7

Akumulátorový manipulačný vozík – 7

Alarm – 7

Analýza alternatív – 7

Analýza následkov – 8

Analýza príčin – 8

Analýza rizík – 8

Automatické skladovanie – 8

Automatický sčítač dopravy – 8

Automatický ťahač – 8

Automatický vozík pre paletové jednotky – 8

Automatizovaná manipulácia – 9

Automatizovaný sklad – 9

B

Balenie – 10

Baliaca linka – 10

Baliaci proces – 10

Bárka – 10

Bezmotorová doprava – 10

Bezpečné množstvo nákladu – 10

Bezpečnosť – 10

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci – 11

Bezpečnosť objektu – 11

Bezpečnosť technického zariadenia – 11

Bezpečnosť tunela – 11

Bezpečnostná analýza objektu – 11

Bezpečnostná dokumentácia tunela – 11

Bezpečnostná prestávka osádky vozidla – 11

Bezpečnostné riziko – 12

Bezpečnostné zásoby – 12

Bezpečnostný poradca – 12

Bezpečnostný systém štátu – 12

Bezpečnostný technik – 12

Bezporuchovosť – 12

Bezstyková koľaj – 13

Bežný prevádzkový stav – 13

„Big Bag“ – 13

Bolesť – 13

C

Cesta – 14

Cesta I. triedy – 14

Cesta II. triedy – 14

Cesta III. triedy – 14

Cestná doprava – 14

Cestná komunikácia – 14

Cestná komunikácia s obmedzeným prístupom – 15

Cestná komunikácia s neobmedzeným prístupom – 15

Cestná preprava – 15

Cestná súprava – 15

Cestné ochranné pásmo – 15

Cestný (diaľničný) objekt – 15

Cestný kontajner – 16

Cestovná rýchlosť – 16

Cieľ predaja – 16

Cieľová doprava 16

Citlivé informácie o ochrane KI - 16

City logistika – 16

CMR – 16

Č

Čelný prekladač – 17

Čelný výklopník – 17

Čelný vysoko zdvíhací vozík – 17

Čiarové kódovanie – 17

Článkový dopravník – 17

Články logistického reťazca – 17

D

Dôležitý objekt – 18

Debna – 18

Deformácia – 18

Determinanty zdravia – 18

Diagnostická veličina – 18

Diaľková pásová doprava – 18

Diaľková preprava - cestná preprava – 18

Diaľkový pásový dopravník – 19

Diaľnica – 19

Dielcový pásový dopravník – 19

Dielenská diagnostika – 19

Distribučné centrum – 19

Dĺžka mosta – 19

Dĺžka premostenia – 19

Dĺžkový odstup vozidiel – 20

Doba odpočinku – 20

Dodávka – 20

Doprava – 20

Dopravca – 20

Dopravná cesta – 20

Dopravná infraštruktúra – 20

Dopravná koľaj – 20

Dopravná nehoda – 21

Dopravná oblasť – 21

Dopravná prevádzka – 21

Dopravná priepustnosť – 21

Dopravná prognóza – 21

Dopravná sieť – 21

Dopravná služba – 21

Dopravná špička – 21

Dopravná trasa – 21

Dopravná trať – 22

Dopravné cesty – 22

Dopravné inžinierstvo – 22

Dopravné kongescie – 22

Dopravné prostriedky – 22

Dopravné zariadenia – 22

Dopravník (transportér) – 22

Dopravník bez hnacieho mechanizmu – 23

Dopravník bez strojového pohonu – 23

Dopravník kolesového výložníka – 23

Dopravník s oceľovým pásom – 23

Dopravník s gumovým pásom – 23

Dopravník s hnacím mechanizmom – 23

Dopravník s kovovým pletivovým pásom – 23

Dopravný detektor – 23

Dopravný okrsok – 24

Dopravný pás – 24

Dopravný prevádzkový stav – 24

Dopravný prieskum – 24

Dopravný prúd – 24

Dopravný pruh – 24

Dovozca/odosielateľ/zasielateľ – 24

Dvojrstvový vozeň – 24

E

E – logistika – 25

Elektrifikovaná koľaj – 25

Elektrifikovaná trať – 25

Epidemiologicky závažná činnosť – 25

Etiketa – 25

Európska KI – 25

Evakuácia techniky – 25

Expedícia – 26

Extravilán – 26

H

Havária – 27

Havarijný protokol – 27

Hlavná nosná mostná konštrukcia – 27

Hlavný nosník – 27

Hodnotenie dopadov na verejné zdravie – 27

Hodnotenie rizika – 28

*Horizontálna nakládka a vykládka „Ro-Ro“
– 28*

Horľavá látka – 28

Hustota cestnej premávky – 28

Hustota siete – 28

Hybnosť obyvateľstva – 28

CH

Chodník – 29

Chránený záujem – 29

I

Identifikácia nebezpečenstva – 30

Identifikácia rizík – 30

Informačný systém cestnej meteorológie – 30

Integrovaná logistika – 30

Integrovaný bezpečnostný systém – 30

Integrovaný prepravný systém – 31

Integrovaný záchranný systém – 31

Intenzita cestnej premávky – 31

Intenzita dopravného prúdu – 31

Intenzita špičkovej hodiny – 31

Intermodálna nákladová jednotka – 31

Intermodálna preprava – 31

Intravilán – 32

Ionizujúce žiarenie – 32

J

Jazdná rýchlosť – 33

Jazdný pás – 33

Jazdný prúd – 33

Jazdný pruh – 33

Jednotkové vozidlo – 33

K

Kapacita komunikácie – 34

Kapsový vozeň – 34

Kartogram – 34

Katastrofa – 34

Kategória pozemných komunikácií – 34

Kategorijná šírka – 34

Klasifikácia rizík – 34

Koľajnica – 35

- Koľajnicové podpery – 35*
- Koľajnicový styk – 35*
- Koľajnicový pás – 35*
- Koľajové lôžko – 35*
- Koľajové pole – 36*
- Kolesový nakladač – 36*
- Kolesový výložník – 36*
- Kolízia plavidiel – 36*
- Kolízny bod – 36*
- Kolóna – 36*
- Kombinovaná preprava – 36*
- Komplexná technická starostlivosť o stroje a zariadenia – 36*
- Kongescia – 37*
- Kontajner – 37*
- Kontrola – 37*
- Korózia – 37*
- Koruna cestnej komunikácie – 37*
- Koruna pozemnej komunikácie – 37*
- Košový vozeň – 38*
- Krajnica – 38*
- Kritériá rizika – 38*
- Kritická infraštruktúra – 38*
- Kritická situácia vojenského charakteru – 38*
- Krízová situácia – 39*
- Krízová situácia nevojenského charakteru – 39*
- Krízové dopravné zabezpečenie – 39*
- Krízové riadenie – 39*
- Krízový manažment – 39*
- Krízový plán – 39*
- Krízový stav – 40*
- Križovanie – 40*
- Križovatka – 40*
- L**
- Letecká nehoda – 41*
- Letecké kontajnery – 41*
- Logistické centrum – 41*
- Logistika – 41*
- Lom – 41*
- Ložisko mosta – 41*
- M**
- Manažment bezpečnosti – 42*
- Manažment rizík – 42*
- Manipulácia s materiálom – 42*
- Manipulačná jednotka – 42*
- Manipulačná operácia – 42*
- Manipulačná plošina motorového vozíka – 42*

Manipulačný prostriedok (zariadenie) – 42

Manipulačný systém – 43

Masívny most – 43

Materiálový tok – 43

Maximálna špičková hodina – 43

Medzera medzi vozidlami – 43

Medzná intenzita dopravného prúdu – 43

Miestna komunikácia – 43

Mimoriadna situácia – 44

Mimoriadna udalosť – 44

Mimoriadny stav – 44

Modernizácia techniky – 44

Montáž mosta – 44

Most – 45

Mostina – 45

Mostná konštrukcia – 45

Mostné pole – 45

Mostné provizórium – 45

Mostné staviteľstvo – 45

Mostnica – 45

Mostný objekt – 46

Mostný otvor – 46

Mostovka – 46

Multimodálna preprava – 46

N

Nakladacia jednotka – 47

Nakladanie – 47

*Nakladanie s inštitucionálnymi
rádioaktívnymi odpadmi – 47*

Nákladová jednotka – 47

Námorný kontajner – 47

Náves – 47

Návesová súprava – 47

Návesť – 47

Návrhová rýchlosť – 48

Návrhové prvky – 48

Nebezpečenstvo – 48

Nebezpečná letová situácia – 48

Nebezpečná udalosť – 48

Nebezpečné látky – 48

Nehodová udalosť – 48

Nehodová udalosť v cestnej doprave – 49

Nemasívny most – 49

Neodstrániteľné nebezpečenstvo – 49

Neodstrániteľné ohrozenie – 49

Nesprevádzaná preprava – 49

Nežiaduca udalosť – 49

Niveleta koľaje – 50

Niveleta mosta – 50

Niveleta pozemnej komunikácie – 50

Nízkopodlahový vozeň – 50

Nosná konštrukcia mosta – 50

Núdzový stav – 50

O

Obchádzka – 51

Objekt ochrany – 51

Objekt osobitnej dôležitosti – 51

Objekt diagnostiky – 51

Obnova komunikácie (objektu) – 51

Obnova železníc – 51

Obnovovací materiál – 51

Obrana objektu – 52

Obranné plánovanie – 52

Obsadenosť – 52

Obsaditeľnosť vozidiel – 52

Obsluha pracovného prostriedku – 52

Odbočovací pruh – 52

Odhad rizík – 52

Odosielateľ – 52

Odstránenie rizika – 52

Ohrozenie – 53

Ohrozenie bezpečnosti – 53

Ohrozený zamestnanec – 53

Ochrana – 53

Ochrana KI – 54

Ochrana objektu – 54

Ochrana práce – 54

Ochrana zdravia – 54

Ochranné zariadenia – 54

Ochranné stavby – 55

Okamžitá rýchlosť – 55

Operátor – 55

Opora – 55

Oprava – 55

Optimalizácia rizika – 55

Os koľaje – 56

Os mosta – 56

Os pozemnej komunikácie – 56

Osobitné skupiny zamestnancov – 56

Osobný ochranný pracovný prostriedok – 56

Ostenie tunela – 56

Otlačenie – 56

P

Paleta – 57

Pátracia akcia – 57

Pilier – 57

Pilóta – 57

Plán obnovy – 57

Plánovanie obnovy – 57

Plavebná nehoda – 58

Plnostenný most – 58

Podpera mosta – 58

Podvojný náves – 58

Podzemné stavby – 58

Pohotovosť – 59

Popis objektu ochrany – 59

Portálový žeriav – 59

Porucha – 59

Poskytovateľ náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia (náhrady) – 59

Posúdenie rizika – 59

Poškodenie na zdraví – 59

Poškodený – 60

Používanie pracovného prostriedku – 60

Povolená rýchlosť – 60

Pozemná kombinovaná doprava – 60

Pozemná komunikácia – 60

Pozemný kontajner – 60

Pôsobenie vonkajších mechanických síl – 60

Práca vo výške a nad voľnou hĺbkou – 60

Pracovné podmienky – 61

Pracovný prostriedok – 61

Pracovný čas – 61

Pracovný úraz – 61

Pravdepodobnosť – 61

Prehliadka – 61

Prechodnica – 61

Prekládka – 62

Prekládková koľaj – 62

Prenesenie rizika – 62

Preprava – 62

Prepravca – 62

Prepravná kapacita – 62

Prepravná špička – 62

Prepravná zmluva – 62

Prepravné podmienky – 62

Prepravný poriadok – 63

Prepravný prúd – 63

Prepravný vzťah – 63

Prestoj – 63

Prevádzka – 63

Prevádzková diagnostika – 63

Prevádzkové parametre – 63

Prevádzkový poriadok – 64

Prevádzky schopný stav objektu – 64

Prevenca – 64

Prevýšenie koľaje – 64

Priama (monomodálna) preprava – 64

Priecestie – 64

Priehradový most – 64

Priepust – 64

Prieskum – 65

Priestor s nebezpečenstvom výbuchu – 65

Priestor bez nebezpečenstva výbuchu – 65

Príjemca – 65

Prípravné práce – 65

Prípustná intenzita dopravného prúdu – 65

Príves – 65

Projektovanie pozemných komunikácií – 65

Provizórny most – 66

R

Radič – 67

Razenia tunela – 67

Rekonštrukcia – 67

Rekonštrukcia komunikácie (objektu) – 67

Riadiaci systém dopravy – 67

Riadiaci systém svetelnej signalizácie – 67

Riziko – 68

„Ro-Ro“ nájazdová rampa – 68

Ročný priemer intenzít dopravy počas maximálnej špičkovej hodiny – 68

Rozchod koľaje – 68

Rozpätie mosta – 68

Ručná manipulácia s bremenami – 69

Ručná nakládka – 69

Ručný signál – 69

S

Sieť pozemných komunikácií – 70

Sklad – 70

Skladací kontajner – 70

Skladba dopravného prúdu – 70

Sklon koľaje – 70

Smerovo vyhradená komunikácia – 70

Smerový polygón trasy – 70

Spodná stavba mosta – 70

Spoločná havária – 71

Spôsob života – 71

Spôsobilá a náležite poučená osoba – 71

Sprevádzaná preprava – 71

Starnutie materiálu – 71

Stav núdze – 71

Stavby železničného spodku – 71

Stupeň automobilizácie – 71

Stupeň motorizácie – 72

Superkapacitný kontajner – 72

Svetelne riadená križovatka – 72

Svetelné signalizačné zariadenie – 72

Svetlosť mostného otvoru – 72

Svetlý prierez tunela – 72

Systém riadenia dopravy pomocou PDZ – 72

Systém rýchleho varovania – 72

Š

Šachta – 73

Šírka mosta – 73

Školenie o BOZP – 73

Špičkový interval – 73

Štátna dopravná politika – 73

Štruktúrne parametre – 73

T

Technická a špeciálna príprava osôb – 74

Technická diagnostika – 74

Technická ochrana – 74

Technický prieskum – 74

Technológia „Ro-La“ – 74

Telematika – 74

Teleso pozemnej komunikácie – 75

Tepelná degradácia materiálu – 75

Terminál – 75

Terorizmus – 75

TEU – 75

Tieseň – 75

Tranzitná doprava – 75

Trasa pozemnej komunikácie – 76

Trat' – 76

Trenie a opotrebenie funkčných plôch – 76

Trhlina – 76

Truska – 76

Trvalý most – 76

Tunel – 76

Tunelovanie – 76

Tunelový portál – 76

U

Udalosť – 77

Údržba – 77

Udržovateľnosť – 77

Úložný prah – 77

Únava materiálu – 77

Únos lietadla – 77

Únosnosť mosta – 77

Upokojená komunikácia – 78

V

Variácia dopravného prúdu – 79

Veľkokapacitný kontajner – 79

Verejné zdravie – 79

Verejné zdravotníctvo – 79

Vertikálna nakládka a vykládka „Lo-Lo“ – 79

Vlečka – 79

Vodiaci prúžok – 79

Vozíkový dopravník – 79

Vozovka – 80

Výbuch – 80

Výbušné prostredie – 80

Výhľadový koeficient – 80

Výhybka – 80

Vykládka – 80

Výklopný vozík – 80

Výkonová norma – 80

Výmenná nadstavba – 80

Výnimočný stav – 81

Výrub – 81

Výskumná a skúšobná diagnostika – 81

Výstražné zariadenie – 81

Vystrojovanie tunela – 81

Výška mosta – 81

Výškový polygón – 82

Vzostupnica – 82

Z

Zaistenosť údržby – 83

Zamestnanec – 83

Zamestnávateľ – 83

Zásah – 83

Zasielateľ – 83

Zásielka – 84

Zásobovanie – 84

Zaťaženie mosta – 84

Zaťažiteľnosť mosta – 84

Závažná priemyselná havária – 84

Závesný dopravník – 84

Závesný dopravník s ťažnými vozíkmi – 84

Závesný rám – 85

Zdravie – 85

Zdrojová doprava – 85

Zemné teleso – 85

Zóna nebezpečenstva – 85

Ž

Železničná sieť – 86

Železničné teleso – 86

Železničný oblúk – 86

Železničný zvršok – 86

Žeriav s výložníkom – 86

Živelná pohroma – 86

Životné podmienky – 87

Životnosť – 87